

O'qituvchi nimani o'ylaydi?

"Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi" tanlovining 1-shartida berilgan testlarning takroriyliqi, to'g'ri javobning yo'qligi va hatto aniq javob turib, xato javobning to'g'ri deb olingani hafsalamni pir qildi. Nahotki, testlar ekspertlar ko'rigidan o'tkazilmagan. **4-bet**

Fizika barchaga birdek kerak

O'qishga qabul qilinganlar fizikadan juda past ko'rsatkichga ega bo'lgan (maksimal baldan 10—17 foiz to'plashgan, xolos).

Dunyo ko'zidagi quvonch bolalar chehrasida aks etadi

Ishxonalarda bolalar uchun ko'plab taqiqlovchi ichki qoidalar mavjud bo'lgan. Xususan, kichik ishchilarning ish joyida derazadan tashqariga qarashi, ovqatlanishga berilgan tanaffus vaqtida o'ynashi taqiqlangan.

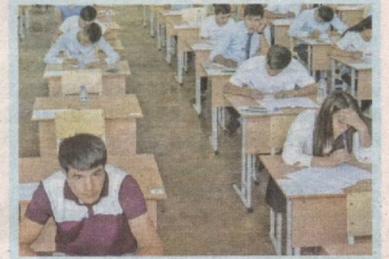
12-bet

Kuch — bilim va tafakkurda

Marifat

1931-yildan chiqib boshlagan • e-mail: info@marifat.uz • 2019-yil 1-iyun, shanba № 42 (9211)

Xalq ziyolilari gazetasi

Test tizimidagi yangiliklar

5-bet

Qo'shimcha kurslarga ehtiyoj bormi?

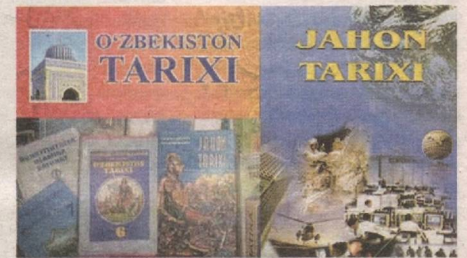
Har bir sohaning rivojlanishi uchun xato va kamchiliklar tuzatilib, ko'zga tashlangan muammolarga yechim izlanishi darkor. Ta'lim tizimidagi ayrim dolzarb masalalar, jumladan, tayanch o'quv rejalardagi ayrim noto'g'ri jihatlarni ta'kidlash joiz. Masalan, Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan 10-11-sinflar uchun tayanch o'quv rejaning 6-bandida 1-4-sinflarda 10 soatlik "Konstitutsiya alifbosi" (o'qish, atrofimizdagi olam, tabiatshunoslik, odobnoma va tarbiyaviy soat darslari tarkibida), 5-7-sinflarda 17 soatlik "Konstitutsiya olamiga sayohat" kurslari (5-6-sinflarda "Vatan tuyg'usi" fani hisobidan, 7-sinfda esa maktab ixtiyoridagi soatlar hisobidan) o'qitilishi ko'rsatilgan.

Biroq maktablarda "Konstitutsiya alifbosi" va "Konstitutsiya olamiga sayohat" kurslari bo'yicha o'quvchilar uchun qo'llanmalar soni yetarli emas. Bizningcha, bu kurslar bo'yicha o'quv qo'llanmalar o'quvchilar soniga teng miqdorda chop etilishi va maktab kutubxonalariga tarqatilishi lozim. Shunda jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishga oid me'yoriy hujjatlar ijrosi osonlashadi.

Qolaversa, mazkur kurslarni o'qitish bo'yicha o'quv rejaning 8-bandida 1-4-sinflarda "Iqtisod va soliq alifbosi" (10 soat), 5-7-sinflarda esa "Iqtisod va soliq saboqlari"

(17 soat) kurslarining, 15-bandida esa 1-6-sinflarda 17 soatdan "Hayot xavfsizligi asoslari", 16-bandida 1-6-sinflarda "Salomatlik darslari", 5-9-sinflarda esa "Sog'lom avlod asoslari", 17-bandida 1-9-sinflarda "Tejamkorlik saboqlari" (17 soat), 19-bandida 1-11-sinflarda "Ekologik tarbiya va atrof-muhitni muhofaza qilishga yo'naltirilgan bilimlar", 22-bandida esa 5-7-sinflarda "Oila asoslari", 5-10-sinflarda "Oila etikasi va psixologiyasi" kurslarining o'qitilishi va ularning qaysi fanlar uchun ajratilgan soatlar hisobidan amalga oshirilishi belgilab qo'yilgan.

3-bet

Tarix darsligidagi chalkashliklar

8-bet

"O'zbek tili" darsliklari

affiksals o'zbek tiliga xos metodik tuzilishga ega emas

O'zbek tili — affiksals til, rus tili esa — flektiv. Rus tilida so'zlovchi o'quvchilarga o'zbek tilini o'rgatish uchun mo'ljallangan «O'zbek tili» darsliklari bugungi kun talablariga javob beradimi?

Davlat tilini o'rgatishda, aniqrog'i, o'qituvchining dars strukturasi va mazmunini rejalashtirishda darslik asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Shuning uchun uni yaratishga mas'uliyat va javobgarlik hissi bilan yondashmoq lozim. Afsuski, ana shu o'ta jiddiy masalaga kutilganidek yondashilmayapti!

2015–2018-yillar mobaynida 2–9-sinflar uchun chop etilgan «O'zbek tili» darsliklari ta'lim rus va boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun mo'ljallangan bo'lsa-da, asosan, rus tilida so'zlovchi o'quvchilar doirasida cheklanib qolgan. Darslik affiksals o'zbek tiliga xos metodik tuzilishga ega emas: u flektiv tillarni, jumladan, rus tilini o'qitish mazmuni hamda usullaridan andoza olish yo'li bilan tayyorlangan. Bunday de-yishimizga mavzular asosida rejalashtirilgan dars materiallari asos bo'ladi. Mavzular so'zga avval bitta, keyin ikkita, so'ng uch va undan ortiq qo'shimcha qo'shishni o'rganish uchun moslab tanlanmagan.

9-bet

O'ZBEKISTON PREZIDENTI MDH MAMLAKATLARI HUQUQNI MUHOFAZA QILISH ORGANLARI RAHBARLARINI QABUL QILDI

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 31-may kuni Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi Ichki ishlar vazirlari kengashining shu kunlarda Toshkent shahrida o'tayotgan tadbirlarida ishtirok etayotgan delegatsiyalar rahbarlarini qabul qildi.

Prezidentimiz Ozarbayjon, Armaniston, Belarus, Qozog'iston, Qirg'iziston, Rossiya, Tojikiston va Turkmaniston vakillarini samimiy qutlar ekan, Hamdo'stlik mamlakatlari huquqni muhofaza qilish organlari o'rtasidagi ikki va ko'p tomonlama hamkorlik aloqalari tobora mustahkamlanib borayotganini mamnuniyat bilan qayd etdi.

Bugungi kunda MDH Ichki ishlar vazirlari kengashi samarali hamkorlik, ilg'or tajriba va bilim almashish, shuningdek, terrorizm, ekstremizm, narkotrafik, uyushgan jinoyatchilik va odam savdosiga qarshi kurashishdagi sa'y-harakatlarni yaqindan muvofiqlashtirish uchun muhim mexanizm ekani ta'kidlandi.

Hamdo'stlik hududida jinoyatlar soni keyingi besh yilda 25 foizdan ziyodga

qisqargani Kengash faoliyatining natijadorligidan dalolat beradi.

Bundan tashqari, birgina o'tgan yilda qo'shma operatsiyalar doirasida g'iyohvand moddalarning noqonuniy aylanmasi bilan shug'ullangan 892 nafar shaxsning faoliyatiga chek qo'yildi hamda 84 nafar jinoyatchi qo'lga olindi.

Uchrashuvda MDHga a'zo davlatlar ichki ishlar organlari hamkorligini yanada kengaytirish, jumladan, samarali idoralararo aloqalarni yo'lga qo'yish, qo'shma tadbirlar o'tkazish, kadrlar tayyorlash bo'yicha dasturlarni amalga oshirish istiqbollari ko'rib chiqildi.

Shuningdek, mintaqaviy xavfsizlikning dolzarb masalalari, xususan, Afg'onistondagi vaziyatni tinch yo'l bilan hal etish va transmilliy jinoyatchilikka qarshi kurashishda sheriklikni

mustahkamlash yuzasidan fikr almashildi.

Delegatsiyalar rahbarlari Prezidentimizga samimiy qabul uchun minnatdorlik bildirib, o'z davlatlari rahbarlarining salomini yetkazdi.

Mamlakatimiz huquqni muhofaza qilish tizimida huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish va profilaktika qilish bo'yicha samarali tizimni shakllantirish borasida amalga oshirayotgan islohotlar natijadorligi yuksak baholandi.

Hamdo'stlik mamlakatlari huquqni muhofaza qilish tuzilmalari bir-birini qo'llab-quvvatlash hamda umumiy tahdid va xatarlarga qarshi kurashishda sa'y-harakatlarni birlashtirish maqsadida faol hamkorlikni yanada rivojlantirishga tayyor ekani alohida qayd etildi.

Uchrashuv yakunida davlatimiz rahbari MDH Ichki ishlar vazirlari kengashining navbatdagi majlisi muvaffaqiyatli o'tishini tiladi.

O'ZA

SHAVKAT MIRZIYOYEV ISHONCH YORLIQLARINI QABUL QILDI

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 31-may kuni Gruziya, Amerika Qo'shma Shtatlari va Koreya Respublikasining mamlakatimizdagi Favqulodda va muxtor elchilari etib tayinlangan Zurab Abdushelishvili, Deniel Rozenblyum va Kan Chje Kvondan ishonch yorliqlarini qabul qildi.

Davlatimiz rahbari elchilarni mamlakatimizdagi diplomatik missiyasini boshlagani bilan samimiy tabriklab, ularga ushbu sharaffi va mas'uliyatli vazifada muvaffaqiyatlar tiladi.

Keyingi yillarda mamlakatimiz xorijiy sheriklar bilan o'zaro manfaatli hamkorlikni kengaytirishga qaratilgan faol tashqi siyosat olib borayotgani alohida ta'kidlandi.

Markaziy Osiyo va MDH davlatlari, Amerika, Yevroosiyo va Afrikaning yetakchi mamlakatlari bilan munosabatlar mustahkamlanib, amaliy hamkorlik tobora faollashayotgani bundan dalolat beradi.

Bundan tashqari, "yo'l xaritalari" asosida nufuzli xalqaro tashkilotlar va mintaqaviy tuzilmalar bilan uzoq muddatli sheriklik aloqalari kengaymoqda.

Prezidentimiz o'z nutqida yangi elchilar vakillik qilayotgan davlatlar bilan ko'p qirrali hamkorlikning istiqbollarga to'xtalib o'tdi.

O'zbekiston bilan Gruziya o'rtasidagi, avvalo siyosiy, savdo-iqtisodiy va madaniy-gumanitar sohalardagi munosabatlar rivojlanib borayotgani mamnuniyat bilan qayd etildi. Keyingi yillarda parlamentlararo aloqalar ham faollashdi.

Gruziya bilan tovar ayirboshlashni ko'paytirish, sanoat, transport, logistika va turizm sohalarda kooperatsiyani kuchaytirishga qaratilgan aniq loyihalarni ilgari surish muhimligi ta'kidlandi.

Davlatimiz rahbari O'zbekiston Respublikasi va Amerika Qo'shma Shtatlarining do'stlik va ko'p qirrali hamkorlik ruhida ikki tomonlama munosabatlarida yuksak darajaga erishilganini mamnuniyat bilan qayd etdi.

O'tgan yil may oyida AQShga amalga oshirilgan oliy darajadagi tarixiy tashrif mamlakatlarimiz strategik sheriklik aloqalarida yangi bosqichni boshlab berdi.

Bugun barcha darajalardagi muloqot va almashinuvlar faollashgani kuzatilmoqda. AQSh savdo vaziri Uilbur Ross, kongressmenlar Trent Kelli va Visente Gonsales, Missisipi shtati gubernatori Filipp Brayant va boshqalar boshchiligidagi yuqori darajadagi delegatsiyalarning mamlakatimizga tashriflari samarali bo'ldi.

Amerikaning yetakchi kompaniya va banklari bilan o'zaro manfaatli hamkorlik kengaymoqda, madaniy-gumanitar aloqalar mustahkamlanmoqda, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish va inson huquqlarini ta'minlash sohasida, shuningdek, xalqaro va mintaqaviy ahamiyatga molik dolzarb masalalar bo'yicha konstruktiv muloqot amalga oshirilmoqda.

Davlatimiz rahbari Koreya Respublikasi bilan munosabatlar alohida strategik sheriklik pog'onasiga ko'tarilganini chuqur mamnuniyat bilan qayd etdi.

Janubiy Koreya Prezidenti Mun Chje Inning o'tgan oyda O'zbekistonga davlat tashrifi ikki tomonlama munosabatlarni yanada yuksak bosqichga olib chiqib, ularni yangi amaliy mazmun bilan boyitdi.

Mamlakatimiz Koreya Respublikasi rahbariyatining Koreya yarimorolida tinchlik va barqarorlikni mustahkamlash borasidagi izchil siyosatini qat'iy qo'llab-quvvatlayotgani ta'kidlandi.

Erishilgan kelishuvlarni amalga oshirish, innovatsiya va investitsiyalar, transport va kommunikatsiyalar, infratuzilmani modernizatsiya qilish, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va boshqa yo'nalishlarda qo'shma dastur va loyihalarni o'z vaqtda tayyorlash va sifatli ro'yobga chiqarish masalalariga alohida e'tibor qaratildi.

Prezidentimiz yangi tayinlangan elchilar faol diplomatik faoliyati bilan mamlakatlarimiz o'rtasidagi do'stona munosabatlar, sheriklik va ko'p qirrali hamkorlikni yanada mustahkamlashga munosib hissa qo'shishlariga ishonch bildirdi.

O'z navbatida, Favqulodda va muxtor elchilar davlatimiz rahbariga samimiy qabul uchun yana bir bor minnatdorlik bildirib, mamlakatlarimiz va xalqlarimiz farovonligi yo'lida samarali davlatlararo munosabatlarni izchil rivojlantirishga bor kuch-g'ayratini safarbar qilishini qayd etdi.

O'ZA

O'ZBEKISTON PREZIDENTI YEVROPA KENGASHI PREZIDENTINI QABUL QILDI

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 31-may kuni mamlakatimizga amaliy tashrif bilan kelgan Yevropa kengashi Prezidenti Donald Tusknini qabul qildi.

Davlatimiz rahbari yuqori martabali mehmonni samimiy qutlar ekan, Yevropa Ittifoqi bilan konstruktiv siyosiy muloqot hamda savdo-iqtisodiy, innovatsion, ilmiy-texnik va madaniy-gumanitar sohalarda samarali amaliy hamkorlik rivojlanib borayotganini katta mamnuniyat bilan qayd etdi.

O'zbekiston Respublikasi va Yevropa Ittifoqi o'rtasida diplomatik munosabatlar o'rnatilganiga 25 yil to'ladigan joriy yilda Yevropa Kengashi Prezidentining mamlakatimizga ilk tashrifi ko'p qirrali sheriklikni kengaytirish va mustahkamlashdan ikki tomon ham manfaatdor ekani va bunga intilayotganidan dalolat beradi.

"O'zbekiston — YI" hamkorlik kengashi va qo'mitasining muntazam majlislari, parlamentlararo almashinuvlarning rivojlanayotgani, Yevropa Ittifoqining Tashqi ishlar va xavfsizlik siyosati bo'yicha Oliy vakili Federika Mogerini va boshqa oliy martabali vakillarning mamlakatimizga tashriflari keyingi yillarda o'zaro aloqalar faollashganini ko'rsatmoqda.

Mamlakatimiz va YI o'rtasida kengaytirilgan sheriklik va hamkorlik to'g'risida yangi bitim loyihasi yuzasidan muzokaralar boshlangan.

Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan tovar ayirboshlash hajmi va investitsiya loyihalari soni ortmoqda. O'zaro savdo va investitsiyalarni yanada ko'paytirish uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha maslahatlashuvlar olib borilmoqda.

Bundan tashqari, yevropalik hamkorlar O'zbekistonga Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishida ko'maklashmoqda.

Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki bilan sheriklik qayta yo'lga qo'yildi va kengaymoqda,

mamlakatimiz iqtisodiyotining ustuvor tarmoqlarida Yevropa investitsiya banki ishtirokida dastlabki qo'shma loyihalar amalga oshirila boshlandi.

"Gorizont — 2020" va "Erazmus plyus" dasturlari doirasida faol ilmiy va o'quv almashuvlari amalga oshirilmoqda.

Uchrashuvda asosiy e'tibor iqtisodiyot, savdo, innovatsiya va investitsiyalar, transport, ilm-fan, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarda amaliy hamkorlikni yanada kengaytirish masalalariga qaratildi.

Mamlakatimizda iqtisodiyotni liberalashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar Yevropa biznesining yetakchi vakillari yurtimizda yanada keng faoliyat yuritishlari, mamlakatimizga eng yangi texnologiyalar, ilg'or tajriba va yuqori standartlarni faol jalb qilish uchun imkoniyatlar ochayotgani alohida ta'kidlandi.

Yevropa Ittifoqining Markaziy Osiyo bo'yicha yangi strategiyasiga muvofiq mintaqada o'zaro hamkorlikni kuchaytirish muhimligi qayd etildi.

Yevropa kengashi Prezidenti O'zbekistonning Orol dengizi havzasidagi ekologik halokating salbiy oqibatlarini bartaraf etish borasidagi amaliy sa'y-harakatlariga yuksak baho berdi, Orolbo'yi mintaqasi uchun ko'p sheriklik asosidagi Trast fondi doirasida faol hamkorlik qilishga tayyorlikni bildirdi.

Shuningdek, xalqaro va mintaqaviy ahamiyatga molik boshqa dolzarb masalalar, jumladan, Afg'onistondagi vaziyatni tinch yo'l bilan hal etish yuzasidan fikr almashildi.

Uchrashuv yakunida butun mintaqa barqarorligi va izchil taraqqiyotini ta'minlash yo'lida keng ko'lamlilikni yanada mustahkamlash va ko'p qirrali hamkorlikni kengaytirish borasida tomonlarning intilishlari mushtarak va qat'iy ekani ta'kidlandi.

O'ZA

Qo'shimcha kurslarga ehtiyoj bormi?

(Davomi. Boshi 1-betda.)

E'tibor bersangiz, 12 ta qo'shimcha kurs joriy etilgan. Biroq ular bo'yicha o'quvchilar uchun o'quv qo'llanmalari nashr etilmagan yoki ayrimlari bo'yicha bir vaqtlar nashr etilganlaridan foydalanilmoqda. Bu o'rinda quyidagi savollar tug'iladi: aslida o'quvchilar

uchun 12 ta qo'shimcha kurs joriy etish shartmi, ular qanday samara bermoqda? Fikrimizcha, qo'shimcha kurs joriy etish shart emas, chunki aksariyati qayta nashrga tayyorlanayotgan darsliklar (asosan geografiya, biologiya, kimyo, tabiatshunoslik, tadbirkorlik asoslari fanlari) tarkibiga singdirib yuborilsa, masala hal bo'ladi.

Tajribalar shuni ko'rsatadiki, 5-6-sinlarda "Vatan tuyg'usi" kursi tarkibiga kiruvchi mavzularni ijtimoiy fanlarda ham uchratish mumkin. "Milliy istiqbol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" fanini uch yil davomida o'qitish ham maqsadga muvofiq emas. Boisi "Bu fanning joriy etilishida milliy g'oya ma'naviyatdan kelib chiqadimi yoki

ma'naviyat milliy g'oyadan kelib chiqadimi?" degan savolga javob izlash lozim. Milliy g'oyaning mazmunini tashkil etuvchi tushunchalar asosida ma'naviyat yotadi, ya'ni ma'naviyat tushunchasi milliy g'oya tushunchasidan katta. Shundan kelib chiqqan holda, biz 9-sinfda "Ma'naviyat asoslari", 10-sinfda esa "Milliy istiqbol g'oyasi" kurslarining o'rganilishi taklif etilsa, maqsadga muvofiq, degan fikrdamiz. 7-8-9-sinf o'quvchilari uchun nashrga tavsiya etilgan amaldagi darsliklar va o'quv qo'llanmalarining deyarli har birida o'zgalarning asarlaridan 94 tagacha so'zdan iborat iqtiboslar keltirilgan. Ular o'quvchilarning yosh xususiyatini hisobga olmay yozilgan. Mazkur darsliklar bugungi kun talablariga javob bermaydi. Bu uch darslik o'rniga 9-sinf uchun darslik degan tushunchaning barcha talablariga javob beradigan zamonaviy "Ma'naviyat asoslari" darsligini yaratish bugungi kunning talabidir. Sinflarda tejalgan 2 soatning 1 soati 9-sinfda "Dunyo dinlari tarixi", 1 soati esa informatika va axborot texnologiyalari faniga berilishi lozim. 11-sinlarda esa 9-sinfda "Davlat va din munosabatlari", "O'zbekistonning xalqaro terrorizm va ekstremizmga qarshi kurashdagi o'rni" mavzulari takrorlanmoqda.

Bir so'z bilan aytganda, behuda sarflanayotgan soatlarni zarur fanlarni o'qitishga ajratish maqsadga muvofiq. Muhimi, har bir darslikni yaratishda fanga oid ma'lumotlar, mazmuniy jihatlar inobatga olinsa, nur ustiga nur bo'lardi.

U.JO'RAYEV,
Bo'ka tumanidagi
8-maktab o'qituvchisi

O'qituvchi minbari

Alifboga o'zgartirish kiritish ommaviy savodsizlikka xizmat qiladi

Lotin yozuviga o'tilgan yili maktabimizda tayyorlov guruhiga ota-onalar vakillari ham borib o'qigani esimda. Ularga ham biz bilan birga lotin alifbosini o'rgatilgan.

Lekin buvim lotin yozuvidan xabardor edi, boisi ularning davrida maktabda lotin yozuvidan foydalanilgan ekan. Buvim lotin yozuvida (1929—1940-yillarda amalda bo'lgan), otam va onam kirill yozuvida, men lotin yozuvida savod chiqardim. Bir oilaning uch avlodi uch xil yozuvda savodli bo'ldik. Buvim garchi lotin yozuvini bilsa ham 1995-yili o'zgarishga uchragan ayrim harflarni bilmasdi. Oxirgi paytlarda lotin yozuviga ham ayrim o'zgartirishlar kiritish borasida ko'plab takliflar berildi, yangiliklar bo'lishi kutilmoqda. O'ylab qaragam, alifboga o'zgartirish kiritilsa, mening farzandlarim — to'rtinchi avlod ham boshqa shakldagi, yangi ko'rinishdagi alifboda savod chiqarar ekan.

Hali kirill alifbosidan to'liq lotin alifbosiga o'tolganimiz yo'q-ku, qanday qilib yana yangi o'zgartirishlar qilishimiz mumkin? Kirill va lotin alifbosidagi harflarni tenglashtirishga, tovushlar uyg'unligini ta'minlashga erishilar, ammo alifboga o'zgartirish kiritish yana

boshqa muammolarni keltirib chiqarishi aniq. Bundan tashqari bizda muammo bo'lgan "dj" tovushi bor. Loyiha haqida eshitganimda, shu tovush haqida so'z boryapti deb o'ylagandim. O'zgartirishlarda esa bu tovush nazarda tutilmagan. "Z" tovushi ham zid tarzida berilishi tilimizning fonetik qonuniyatlariga qay darajada mosligini tilshunos olimlar, balki o'ylab ko'rishar. "ts" uchun

Bir oilaning uch avlodi uch xil yozuvda savodli bo'ldik. Buvim garchi lotin yozuvini bilsa ham 1995-yili o'zgarishga uchragan ayrim harflarni bilmasdi. Oxirgi paytlarda lotin yozuviga ham ayrim o'zgartirishlar kiritish borasida ko'plab takliflar berildi, yangiliklar bo'lishi kutilmoqda. O'ylab qaragam, alifboga o'zgartirish kiritilsa, mening farzandlarim — to'rtinchi avlod ham boshqa shakldagi, yangi ko'rinishdagi alifboda savod chiqarar ekan.

ham muqobil yechimga endi ko'zlarimiz moslashgandi. So'z boshida s, ikki unli o'rtasida kelsa, ts shaklida qo'llashga hamma o'rganib bo'lgan edi. Ko'pchilik davlat idoralarida ham lotin va kirill yozuvidan teng foydalanilayotgani barchamizga sir emas.

Alifboga o'zgartirish kiritish haqida emas, amaldagi alifbomizni oson o'rgatish bo'yicha loyihalar tayyorlash kerak, deb o'ylayman. Alifboga o'zgartirish kiritilsa, hamma darsliklarimiz, ayrim pasportlar, haydovchilik guvohnomalari ham o'zgartirib chiqilishi kerak. Necha yildan beri Muhammadjonova familiyalarini pasportida Mahamadjonova, Mamajonova bo'lgani uchun xato o'qib kelyapmiz-ku! Hozirga qadar kitobxonlikni rivojlantirish uchun qancha ko'p badiiy kitoblar nashr qilindi, ularni kutubxona peshtaxalaridan yig'ishtirib ololmaymiz-ku?! Chunki bu kitoblar hali o'zgartirish kiritilmagan alifboda nashr qilingan. Ularni o'qish yangi avlodga muammo tug'dirmaydi, dersiz? Axir, biz kabi avlod kirill yozuvini bimalol tushunamiz. Unday bo'lsa, o'zgarishlar qilishga ne hojat? Xullas, alifboga o'zgartirish kiritish ommaviy savodsizlikka xizmat qilishi mumkin degan xavotirdamiz.

Gulnoza XOLDOROVA,
Namangan shahridagi 21-IDUMning
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Izlanishlar izsiz ketmaydi

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universitetida "Qoraqalpog'iston Respublikasida kimyo, kimyoviy texnologiya, neft-gaz va yengil sanoat sohalari rivojining dolzarb muammolari" mavzusunda respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi o'tkazildi.

Konferensiyaga Qoraqalpog'iston davlati oliy ta'lim muassasalari va viloyatlardan kelgan professor-o'qituvchilar, talaba yoshlar qatnashdi. Ishitirokchilar dastlab tashkil etilgan ko'rgazma bilan yaqindan tanishdi. Ma'ruzalarda olim va taqdiqotchilar tomonidan olib borilayotgan izlanishlarning amaliy natijasi, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari, kelgusida yurtimiz boyliklaridan oqilona foydalanish masalalari to'g'risida atroflicha so'z yuritildi.

— Yerimiz cheksiz boyliklar koni, ulardan har bir sohada samarali foydalanish esa bugungi kunning talabi, — deydi universitet dotsenti Imamatin Turmanov. — Quvonarlisi, so'nggi yillarda kattadan-katta zavod, fabrikalar ishga tushmoqda. Bu iqtisodiyotimizni rivojlantirish bilan bir qatorda, aholini ish bilan ta'minlash, ijtimoiy hayotning ham yaxshilanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Universitetimiz ham ko'plab rivojlangan davlatlar oliy ta'lim

muassasalari bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Professor-o'qituvchilarimiz va talaba yoshlarimiz o'z sohasi bo'yicha chet el oliy o'quv yurtlarida o'z bilim va ko'nikmalarini oshirib kelmoqda. Maqsadimiz bugungi jadal sur'atlar bilan rivojlanib borayotgan bozor talablariga javob beradigan mahsulot yaratishdan iborat. Bugungi konferensiya ham olim va taqdiqotchilarni mavjud muammolar ustida hamkorlikda ishlashga, yoshlarni bu sohaga qiziqitirish va qamrab olishga yo'naltirilgan bo'lib, yaqin kunlarda o'zining ijobiy natijasini berishiga ishonamiz.

Nesibeli MAMBETIRZAYEVA, "Ma'rifat" muxbiri

To'garaklar ta'tilda ham ishlaydi

Toshkent shahridagi 9-ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabida 5 muhim tashabbusni amalga oshirish, yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish maqsadida 37 ta to'garak faoliyati yo'lga qo'yilgan.

Yozgi ta'til kunlari ushbu to'garaklar o'quv muassasasida ta'lim olayotgan 733 o'quvchini qamrab olishi uchun chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqildi. Reja bo'yicha ishlarni amalga oshirish uchun maktab rahbariyati tomonidan barcha sharoitlar yaratildi.

Maktabning kimyo, fizika, biologiya kabinetlari va laboratoriya xonalari ta'tilda ham ushbu fanlarga qiziquvchi bolalar uchun doimo ochiq bo'ladi. Ular zarur inventarlar bilan ta'minlandi. Informatika xonasida boshlang'ich va yuqori sinflar alohida shug'ullanishi va kompyuter savodxonligini oshirishi uchun internet tarmog'iga ulandi.

Shuningdek, o'g'il-qizlarning sport bilan shug'ullanishi uchun maktab hovlisida voleybol, basketbol, futbol maydonchasi tashkil etilib, yoz mavsumida o'quvchilar ixtiyoriga topshiriladi. Beshinchi tashabbus bo'yicha hududdagi ayollarga tikuvchilik sirlarini o'rgatish ham yo'lga qo'yildi. Buning uchun ikkita zamonaviy tikuv mashinasi sotib olindi. Maktabimiz direktori Malika Maqsudbekova boshchiligidagi faoliyat yuritayotgan jamoaning jonkuyar o'qituvchilari tomonidan olib borilayotgan mazkur to'garak mashg'ulotlari o'quvchilarning yozgi ta'tili davomida muntazam ishlashi ota-onalarni mamnun etdi.

Jahongir SAMIYEV, maktab direktorining ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'rinbosari

Bog'da yayragan bolalar

Yosh avlodning sog'lom o'sishi, o'quvchilarning sanitariya-gigiyena asoslari va birinchi tibbiy yordam ko'rsatish, yo'l harakati qoidalari, favqulodda vaziyatlarda o'quvchilarning o'zini tuta bilishi, Qizil xoch va Qizil yarim oy jamiyati tarixi va faoliyati hamda insonparvarlikni yoshlar o'rtasida targ'ib qilish maqsadida har yili xalq ta'limi, sog'liqni saqlash, ichki ishlar bosh boshqarmalari bilan tuzilgan qo'shma qaror asosida "Salomatlikning yosh do'stlari" musobaqasi o'tkaziladi.

Bu yilgi musobaqa G'afur G'ulom nomidagi madaniyat va istirohat bog'ida bo'lib o'tdi. Unda 7-8-sinf o'quvchilaridan tashkil topgan sanitar postchilar ishtirok etdi. Eng avval maktablararo, keyin tuman bosqichida ishtirok etib g'olib bo'lgan 11 ta guruh sanpostchilari shahar musobaqasida ishtirok etish huquqini qo'lga kiritdi. Musobaqa nizomiga ko'ra, shartlar 7 bosqichdan iborat bo'ldi. Bundan tashqari, "Devoriy gazetalar" ko'rik-tanlovi ham o'tkazildi.

Bog' volnasida maxsus senariy asosida jamiyat volontyorlari tomonidan Xalqaro qizil xoch va qizil yarim oy harakatining 156 yilligi munosabati bilan "Bizning safimizdan o'z o'mingni top!" shiori ostida jamiyat yo'nalishlarini o'z ichiga qamrab olgan sahna ko'rinishlari, konsert dasturlari namoyish etildi.

N.XOLMETOVA

O'qituvchi

nimani

o'ylaydi?

✓ Ta'til davrida maktabda besh tashabbus bo'yicha to'garaklar tashkil etilarkan. Dam olishsiz avgustgacha mashg'ulot o'tarkanmiz. Qizig'i, to'garaklar pulli bo'ladi, deyishyapti. O'quvchilarni qanday jalb qilamiz, hayronman.

O'QITUVCHI

✓ O'quv yili tugashidan oldin internet-kafelarda reydlar o'tkazdik. Ahvol yaxshimas. Turli o'tishma o'yinlarga mukkasidan ketgan 10—15 yoshli bolalarga savol bersangiz, qulog'iga gap kirmaydi. Endi ta'tilda bunday internet-klublar foydalanuvchilari ko'payadi-da. Ota-onalar farzandiga bu masalada qattiq turmasa bo'lmaydi.

Gulchehra ASHUROVA

✓ Qizil yarim oy jamiyatiga har kim ko'ngildan chiqarganini berishi kerak emasmi? Bizning oyligimizdan esa 30 ming so'mdan ushlab qolinarkan. Endi hammaning "roziligi" olinib, bayonnoma tuzilgach, imzo qo'yib berarkanmiz.

SHERGASHEVA

✓ Xalqaro baholash dasturi bo'yicha o'qituvchilarga o'qish tashkil qilinarman? Umumta'lim maktablarida ham, oliy ta'limda ham o'rta va yosh kadrlarning, avvalo, o'zlari xalqaro taqdiqotlarga tayyor bo'lishi kerak. Mantiqiy fikrlashni, masalaga qay usulda yechim topishni shogirdlariga o'rgatishi lozim.

Dildor NURMUHAMMEDOVA

✓ Hech shu "zavuch"larning ishini tushunmayman. Menga kimningdir o'miga dars o'ting, oyligini olasiz, deyilgandi. Oylilik tushdi deguncha egalari topildi. Hali yosh o'qituvchiman. Haq-huquqimni puxta bilib olishim kerak.

O.OLIMOVA

✓ "Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi" tanlovining 1-shartida berilgan testlarning takroriyligi, to'g'ri javobning yo'qligi va hatto aniq javob turib, xato javobning to'g'ri deb olingani hafsalamni pir qildi. Masalan, "Kuntug'mish" dostonidagi tog' nomi so'ralgan test savolida noto'g'ri javob olingan. Ya'ni, tog' nomi Mug'ol, lekin dostonidagi daryo nomi sifatida Tajang varianti olingan. Nahotki, testlar ekspertlar ko'rigidan o'tkazilmagan. Achinarlisi, shunday birgina test savoli ustozlarning ortga qaytishlariga, keyingi shartga o'tolmasligiga sabab bo'lishi og'riqli holat.

Lobar YOQUBOVA

"Ma'rifat" gazetasi jamoasi barcha o'quvchi yoshlarni yana bir o'quv yilini tamomlab, yozgi ta'tilga chiqqani bilan tabriklaydi! Endi badiiy asarlarni o'qish uchun yanada ko'proq vaqtingiz bo'ladi. "Ma'rifat" kitobxonini tanlovi doirasida yozgi ta'tilga mos, sarguzashtlarga boy bo'lgan asarlarni tavsiya etib, ta'lingiz yanada maroqli o'tishida o'z hissamizni qo'shishni niyat qilganmiz. Jamoamiz siz uchun kitob tanlashda uning mazmuni bilan birgalikda kutubxona va kitob do'konlaridan oson topilishiga ham e'tibor qaratmoqda.

Tengdoshlaringizning may oyida o'qigan asari — "Alvido, bolalik" haqidagi taassurotlarini gazetamizning kelgusi sonlarida o'qishingiz mumkin. Eslatib o'tamiz, yil so'ngida tanlovning barcha ishtirokchilari orasidan g'oliblar aniqlanadi va "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti esdalik sovg'alari hamda gazetamizning faxriy

yorlig'i bilan taqdirlanadi!

Iyun oyida mutolaa uchun amerikalik yozuvchi Mark Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirilganlari" qissasini tavsiya etamiz. O'yin-qaroq va quvnoq Tomning sarguzashtlari haqida o'qib, o'zingiz ham uning qahramoniga aylanasiz. Xullas, asami o'qiganingizdan so'ng fikrlashamiz!

Taassurotlaringizni info@marifat.uz elektron pochta manziliga yoki @marifatkitobxonini telegram manziliga yo'llashingiz mumkin.

Test tizimidagi yangiliklar

2019-2020-o'quv yilidan:

→ Turk tilini chet tili sifatida o'qigan abituriyentlar ham mazkur tildan ko'p balli baho tizimi bo'yicha imtihon topshirishlari mumkin.

→ *Tashkiliy jihatlarning ko'p vaqt va kuch talab qilishi, abituriyentlar sonining keskin ortishi munosabati bilan kirish test sinovlari iyul — avgust oylarida o'tkaziladi.*

→ Abituriyent bir vaqtning o'zida oliy ta'lim muassasiga o'qishga kirishda fanlar majmuasiga muvofiq keluvchi jami uchta bakalavriat ta'lim yo'nalishida tanlovda ishtirok etadi — uchtagacha ta'lim yo'nalishini tanlashda test sinovi topshiriladigan fanlar majmuasining mosligi e'tiborga olinadi, shuningdek, nogiron tomonidan ta'lim yo'nalishlariga ustuvorlik belgilanadi.

→ Abituriyentning test sinovida to'plagan ballari haqidagi ma'lumot test sinovi o'tkazilgan kunning ertasiga, uning talablikka tavsiya etilgani yoki etilmagani bo'yicha belgilangan tartibda tasdiqlangan tanlov natijasi — test sinovlarini o'tkazish jarayoni to'liq yakunlangandan keyin — bir hafta muddat ichida Davlat test markazining rasmiy veb-saytida e'lon qilinadi.

→ Oldingi o'quv yillarida ta'lim muassasalarini tugatgan abituriyentlardan test sinovlarida ishtirok etishi uchun eng kam ish haqining yarim barobari miqdorida yig'im undiriladi (ta'lim muassasalarini test sinovi o'tkazilayotgan yilda tugatgan bitiruvchilar, shuningdek, nogiron yoki to'liq davlat ta'minotidagi shaxslar to'lovdan ozod qilinadi).

→ O'zbekiston Respublikasi ta'lim muassasalariga qabul qilish bo'yicha Davlat komissiyasi tomonidan belgilanadigan davlat oliy ta'lim muassasalariga bakalavriatga o'qishga kirish uchun abituriyentlar Davlat xizmatlari markazlari yoki O'zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali murojaat qiladilar.

→ chet tillar asosiy fan sifatida kiritilgan bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun milliy sertifikat yoki xalqaro imtihon tizimlari bo'yicha tilni bilish darajalari B2 va undan yuqori daraja etib belgilandi.

→ chet tillar asosiy fan sifatida kiritilmagan bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun milliy sertifikat yoki xalqaro imtihon tizimlari bo'yicha tilni bilish darajalari B1 va undan yuqori daraja etib belgilandi.

→ Toshkent davlat yuridik universiteti uchun alohida sertifikat darajasi bo'yicha tartib belgilandi.

→ 2019-yilga qadar Davlat test markazi tomonidan berilgan milliy sertifikatning imtiyoz ushbu sertifikatlarning amal qilish muddati davrida saqlab qolindi.

→ chet tilini bilish darajasi bo'yicha milliy sertifikat sinovlari yakunlari bo'yicha eng yuqori balning kamida 60 foizini to'plagan shaxslarga 2 yil muddatga beriladi.

2020-2021-o'quv yilidan:

→ test fanlari majmuasi ikki bo'limga ajratilib, 1-bo'limga barcha test topshiruvchi abituriyentlar uchun majburiy 3 ta fan — ona tili (o'zbek tili, qoraqalpoq tili, rus tili), matematika va O'zbekiston tarixi, 2-bo'limga da'vogarlik qilinayotgan bakalavriat ta'lim yo'nalishiga mos ikkita fan kiritiladi. **Majburiy fanlar bo'limidagi test topshiriqlari soddalashtirilgan bo'lib, abituriyentlarning umumiy savodxonligi va tayanch bilimlarini baholashga yo'naltiriladi.**

→ test sinovlari (kasbiy (ijodiy) imtihon) majmuasiga chet tili fani kiritilgan barcha (asosiy yoki asosiy bo'lmagan fan ekanligidan qat'i nazar) bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun milliy sertifikat yoki xalqaro imtihon tizimlari bo'yicha tilni bilish darajalari B2 va undan yuqori daraja tabiiq etiladi.

Kelgusida:

→ Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlarning ma'muriy markazlarida test sinovlarini o'tkazish maqsadida katta sig'imli bino va inshootlar quriladi.

→ Shuningdek, abituriyentga o'zi ro'yxatdan o'tadigan, aniqrog'i, doimiy istiqomat qiladigan hududida test sinovida ishtirok etish imkoniyati berilishi mumkin. Bu ortiqcha vaqt, mablag' sarflanishining, sarsongarliklarning oldini oladi.

Qo'shimcha (eslatma)

Bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga mos test sinovi topshiriladigan fanlar majmuasi, baholash mezonlari, test topshiriqlari soni, test sinovlarini o'tkazishning aniq muddatlari O'zbekiston Respublikasi ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish bo'yicha Davlat komissiyasi tomonidan belgilanadi.

To'lov bo'yicha izoh

Oldingi o'quv yillarida ta'lim muassasalarini tugatgan abituriyentlardan test sinovlarida ishtirok etishi uchun eng kam ish haqining yarim barobariga teng miqdorda yig'im undirilishi bo'yicha kengroq tushuncha bersak.

Yig'imlar Davlat test markazi faoliyatini rivojlantirish jamg'armasiga o'tkaziladi va ular qarorda nazarda tutilgan xarajatlarning bir qismini tashkil etadi, xolos.

Abituriyentlardan tushgan to'lovlar test sinovlarini yanada sifatli va qulay sharoitlarda tashkil etish bilan bog'liq xarajatlarni moliyaviy ta'minlashga yo'naltirilishi rejalashtirilgan. Ushbu mablag'lar binolarning ijara to'loviga, katta quvvatli konditsionerlar, shaxsni aniqlash, biometrika, mobil aloqa to'loqlarini to'suvchi qurilmalar bilan jihozlashga yo'naltiriladi.

Shu bilan birga, test sinovlarini tashkil etish juda katta qo'shimcha moliyaviy mablag'larni talab etadi va abituriyentlardan tushadigan to'lovlar mavjud xarajatlarni to'liq qoplash uchun yetarli bo'lmaydi. Katta xarajat talab etuvchi ishlar turiga test materiallarini sifatli va tezkor nashr etishga mo'ljallangan zamonaviy bosmaxona texnika vositalari, javoblar varaqalarini tezkor o'qiydigan, yetakchi optik qurilmalar xaridi, xorijiy ekspertlarni jalb etish va xorijiy vatandoshlarni Davlat test markaziga ishga olish, to'rt mingdan ortiq guruh nazoratchilariga to'lanadigan ish haqi, test materiallarini sifatli tayyorlash, o'z vaqtida belgilangan joylarga yetkazib berish, olib kelish, saqlash va shu kabilar kiradi.

Test sinovlariga to'lovning joriy etilishi amalda tayyorgarliksiz kelayotgan, bilimsiz va noqonuniy maqsadlarda ishtirok etayotgan abituriyentlar sonining va test sinovlari jarayonida o'zgan yordam olish yoki yordam berish holatlarining kamayishiga olib keladi. Ushbu holat xorijiy mamlakatlarda keng tarqalgan bo'lib, oliy ta'lim muassasalarini tomonidan o'tkaziladigan test sinovlarida joriy etilgan.

Har yili umumiy o'rta maktab, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari bitiruvchi o'quvchilar, shuningdek, to'liq davlat ta'minotidagi yetim bolalar, nogiron shaxslar hech

qanday to'lovsiz test sinovlarida ishtirok etadilar. Bu prognoz qilinayotgan abituriyentlarning 57,2 foizini tashkil etadi. Oliy ta'lim muassasalariga kirishni xohlagan oldingi yillarda ta'lim muassasalarini bitirgan abituriyentlar soni 250 ming nafardan oshmasligi mumkin.

Undirilishi kutilayotgan yig'imlar quyidagilarga sarflanadi:

— fuqarolik-huquqiy shartnomalar asosida yuqori malakali mutaxassislarni, shu jumladan, xorijiy ekspertlar va xorijda yashaydigan vatandoshlarni Davlat test markaziga ishga jalb etish;

— test sinovi iyul — avgust oylarida o'tkazilishi bilan bog'liq umumiy xarajatlar;

— Davlat test markazi vakillari, bino rahbarlari hamda guruh nazoratchilari uchun kamida 3 marotaba amaliy seminar mashg'ulotlarini tashkil etish va o'tkazish, saralash, tanlash va ularga sertifikat berish;

— guruh nazoratchilariga to'lanadigan ish haqi;

— test topshiriqlarini kamida 3 marotaba alohida-alohida ekspertizadan o'tkazish;

— test materiallarini tezkor va sifatli chop etish qurilmalari xaridi. *Bunda bir yilda chop etiladigan test topshiriqlari kitoblarining soni haddan tashqari ko'pligi bois, texnika vositalari uchun belgilangan resurslarning muddatidan ancha oldin tugashi, ishdan chiqishi hisobga olingan;*

— test materiallarini belgilangan hududlarga o'z vaqtida yetkazib borish, qayta olib kelish, saqlash va maxfiyligini ta'minlash bo'yicha feldyegerlik xizmati va tegishli organlar xarajatlari;

— test sinovida to'plangan ballar haqidagi ma'lumotlarni sinov o'tkazilgan kunning ertasiga e'lon qilish talabi qo'yilgan. Natijalarni bir kunda e'lon qilish uchun javoblar varaqalarini tezkor o'qishga mo'ljallangan yetakchi chet el kompaniyalaridan eng tezkor qurilmalarni xarid qilish, qurilmalarni taqdim etgan kompaniyalarning mutaxassislari yordamida ekspluatatsiyani yo'lga qo'yish bilan bog'liq sarf-xarajatlar (eslatma: test sinovi natijasi u o'tkazilgan kundan — Rossiyada 1 haftadan keyin, Janubiy Koreyada 1 oydan keyin, Yaponiyada 15 kundan keyin, Turkiyada 15 kundan keyin, Qozog'istonda 1 oy va undan ko'p muddatdan keyin e'lon qilinadi);

— test sinovlari to'liq yakunlangandan keyin bir hafta muddat ichida belgilangan ustuvorlik bo'yicha oliy ta'lim muassasalarini ta'lim yo'nalishlariga tanlov o'tkazish va boshqalar.

Davlat test markazi
axborot xizmati boshlig'i
Orziqul BOBOYEV tayyorladi.

Gazeta va gazetxon

"Ma'rifat" gazetasining 2019-yil 3-sonida e'lon qilingan "Jahonga yo'l faqat ingliz tili orqali emas" nomli maqolada ko'pdan buyon ko'nglimga tugib yurgan gaplar yozilganidan xursand bo'ldim.

Bolalikdan o'rganganim, qadrdonim — nemis tili

Otam Qurbonboy Jo'raxolov uzoq yillar nemis tili o'qituvchisi bo'lib ishlagan. Nemis tili, nemis xalqining boy madaniyati, tarixi, san'ati va adabiyotini o'rganishga qiziqish bizda bolalikdanoq shakllangan. Shuning uchun bo'lsa kerak, 3 farzand otamning yo'lidan bordik. O'zbekiston davlat jahon tillari universitetining nemis filologiyasi fakultetini davlat granti asosida imtiyozli diplom bilan tamomladik. Hozir yosh avlodga nemis tili fanidan saboq berib kelyapmiz. Otamning ko'plab shogirdlari Germaniyada tahsil olib keldi, yana bir qanchasi ta'lim olmoqda. Mana bugun mening ham shogirdlarim oliy o'quv yurtini tamomlab, men bilan yelkama-yelka turib, nemis tilidan dars bermoqda.

Barcha ta'lim muassasalarida yoshlarimizning xorijiy tillarni o'rganishlariga katta e'tibor qaratilyapti va buning uchun barcha sharoit yaratilgan. Zamonaviy texnika vositalari bilan jihozlangan sinfonalar, turli ko'rgazmalar, axborot-resurs markazlarida yaratilgan sharoitlar fikrimiz dalilidir. Ammo mana shunday paytda mamlakatimizda ko'p yillardan buyon chet tili sifatida o'rgatilib kelinayotgan nemis va fransuz tillarini o'qitishga e'tibor sezilarli darajada kamaydi. Vaholanki, nemis tili 5 ta mamlakat — Germaniya, Avstriya, Shveysariya, Lyuksemburg, Lixtenshteynda davlat tili va 120 mln.dan ortiq aholining ona tili hisoblanadi. Shunday bo'lishiga qaramasdan, maktablarda nemis tili soatlari kamaydi. Natijada biz, o'qituvchilar, 4 yil davomida oliy o'quv yurtida nemis tilini o'qib, 4 yoki 6 oylik qayta tayyorlov kurslarida ingliz tilini o'rganib kelishga majbur bo'ldik.

Shukrki, 2018-2019-o'quv yilida nemis tili o'qitiladigan maktablar soni 54 taga ortdi. Hozir ular 1 677 tani tashkil etmoqda. Nemis tili chuqurlashtirilgan holda o'qitiladigan ixtisoslashtirilgan maktablar soni 4 tadan 9 taga, nemis tili sinflari esa 14 081 tadan 15 525 taga, nemis tilini o'rganayotgan o'quvchilar 340 560 nafardan 355 064 nafarga ko'paydi. Bugungi kunda maktablarda 3 000 nafar nemis tili o'qituvchisi faoliyat olib bermoqda. Prezidentimizning shu yil yanvar oyida Germaniyaga rasmiy tashrifi arafasida nemis tilini chuqurlashtirib o'qitish bo'yicha poytaxtimizdagi 60-maktabga buyuk nemis shoiri, jahon adabiyotining mashhur namoyandasi I.V.Gyote, Samarqand shahridagi 51-maktabga F.Shiller hamda Buxoro shahridagi 4-maktabga taniqli nemis olimi V.Gumbolt nomlari berildi. Shuningdek, Germaniya fuqarolari uchun vizasiz tizimning joriy qilinishi biz nemis tili o'qituvchilarini quvontirdi, yana ham ruhlantirdi. O'quvchilarning esa nemis tilini o'rganishga qiziqishini oshirdi. Oldinlari ota-onalar o'rassida faqat ingliz tiliga talab yuqori edi. Ba'zi ota-onalar farzandimizni nemis yoki fransuz tiliga o'qitsak, kelajakda ish topmaydi deb o'ylashgan. Ammo endi vaziyat o'zgardi, o'quvchilarning ham ota-onalarning ham, bu tillar bo'yicha o'qishga ishonchi ortdi.

Ta'tildan avval maktabimizning 9-"A" sinf o'quvchilari bilan "Deutschland" ("Germaniya") mavzusida tadbir tashkil qildik. Tadbir maktabimizning sobiq o'quvchisi, hozirgi kunda Germaniyaning Myunxen shahrida tahsil olayotgan Muharram Davlatova ham ishtirok etdi. U tadbir so'ngida so'zga chiqib, Germaniyada ta'lim tizimi, u yerda talabalar uchun yaratilgan sharoitlar, xorijda ta'lim olayotgan talabalarning o'z ona Vatamlari oldidagi burch va mas'uliyatlari haqida so'zladi va o'quvchilarni qiziqtirgan savollarga javob berdi hamda faol o'quvchilarga esdalik sovg'alarini topshirdi.

Muattar JO'RAXOLOVA,
Paxtachi tumanidagi
45-maktabning
nemis tili fani o'qituvchisi

Fizika barchaga birdek kerak

Gazetaning shu yil 6-fevral sonida professor O.Quvondiqov va dotsent R.Rajabovning "Test qanday bo'lishi kerak?" nomli maqolasi e'lon qilingan va unda abituriyentlarning OTM imtihonlarida fizika fani bo'yicha ko'rsatkichlari pastligi, uning test tizimiga bog'liqligi tahlil etilgan edi. Fizika fani o'qituvchisi sifatida bu bo'yicha mulohazalarimni bildirmoqchiman.

Quyidagi jadvalda Samarqand davlat arxitektura-qurilish institutiga 2018-yili bo'lib o'tgan kirish test sinovlarida fizika fani bo'yicha eng past ball bilan o'qishga kirgan abituriyentlar natijalari keltirilgan (30 ta savolga to'g'ri javoblar):

№	Ta'lim yo'nalishi	Davlat granti asosida o'qishga qabul qilingan			To'lov-shartnoma asosida o'qishga qabul qilingan		
		To'g'ri javoblar soni	To'g'ri javoblar, %	To'plan-gan ball	To'g'ri javob-lar soni	To'g'ri javob-lar, %	To'p-langan ball
1	Bino va inshootlar qurilishi	6	20,0	12,6	4	13,3	8,4
2	Avtomobil yo'llari va aerodromlar	5	16,67	10,5	4	13,3	8,4
3	Geodeziya, kartografiya va kadastr	7	23,33	14,7	5	16,67	10,5
4	Shahar qurilishi va xo'jaligi	8	26,67	16,8	6	20,0	12,6

Ko'rinib turibdiki, o'qishga qabul qilinganlar fizikadan juda past ko'rsatkichga ega bo'lgan (maksimal ball 10—17 foiz to'plashgan, xolos).

So'nggi vaqtlarda bu fanning ahamiyatini, iqtisodiyot sohasidagi o'rni yoshlarga tushuntirish borasida qator ishlar qilinyapti. Masalan, "Yoshlar", "Madaniyat va ma'rifat" va boshqa telekanallarda fizikaga oid ko'rsatuvlarning muntazam uzatilyotganini ijobiy baholash mumkin. Lekin ularning samara berishiga hali vaqt bor. Mashhur olimlarning fikricha, fizikani muntazam o'rganish maxsus mantiqiy tafakkurni, fizik intuitsiyani rivojlantiradi. Bu boshqa fanlarda ham samara beradi.

Bugun hayotimizga "nanotexnologiya" atamasi shiddat bilan kirib keldi. Nanometr (nm) 10⁹ metrga teng uzunlik o'lchovi bo'lib, atom o'lchovi darajasidadir. "Nanofan" atamasi hozirgi vaqtda atom va molekula darajasida olib borilyotgan tadqiqotlarni, nanotexnologiya esa shu o'lchamdagi texnologiya, ya'ni nanomahsulot olishni bildiradi. Birinchi bo'lib nanozarrachalarga Nobel mukofoti sovrindori, amerikalik fizik-nazariyotchi olim Richard Feynman diqqat qaratgan edi. U 1959-yil 29-dekabrda ma'ruzasida "Pastda joy juda ko'p!", degan edi. "Past" deb fizika-da mikro daraja tushuniladi.

Nanotexnologiya oldida turgan muhim vazifalardan biri — atom va molekullarni maxsus guruhlash orqali fizik-texnik parametrlari oldindan dasturlangan yangi materiallarni olishdir.

XX asming oxirlariga kelib, sinergetika, ya'ni standart tafakkurga asoslangan ochiq sistemalar va no-chiziqli jarayonlarda qo'llaniladigan fan paydo bo'ldi hamda hamma fanlarga o'z ta'sirini o'tkazga boshladi.

Moskva fizika-texnika universiteti rektori, akademik I.Kurnov "Студенческая жизнь" gazetasi muxbirining: "Nima uchun sizning institutingiz bitiruvchilarga fizika-texnika korxonalariga nisbatan iqtisodiyot, moliya, bank va boshqa sohalardan talab katta?" degan savoliga quyidagicha javob bergan edi: "Biz fizika va matematika bo'yicha chuqur bilimga ega mutaxassislar tayyorlaymiz. Iqtisodiyot va moliya oliy ta'lim muassasalarida esa o'z sohasidagi o'quv predmetlariga ko'proq e'tibor qaratiladi; matematika ham yetarli darajada o'qitiladi, lekin fizika va informatika bo'yicha kamroq bilim beriladi. Shuning uchun bizning bitiruv-

chilarimizga talab yuqori. Ular xalq xo'jaligining, faning turli sohalarida mehnat qilishmoqda".

Demak, fizikaning jamiyatga, barcha bilim sohasiga ta'siri kuchli ekan. Ayniqsa, hozirgi sa'y-harakat tufayli yurtimizda ko'plab sanoat, ishlab chiqarish korxonalarini qurilmoqda. Neft, gaz, mashinasozlik sohalari keskin rivojlanmoqda. Elektr energiyasiga bo'lgan ehtiyojni qondirishga mo'ljallangan atom elektr stansiyasi(AES)ning Markaziy Osiyoda birinchi bo'lib respublikamizda qurilishi ham muhim voqeadir. Buning uchun oliy o'quv yurtlari oldida AESlar uchun kadrlar — quruvchilar, issiqlik texnikasi, gidrotexnika, qurilish materiallari va ekspluatatsiya qilish uchun injener-texnik xodimlar tayyorlash vazifasi turibdi. Shuning uchun hozir eng muhim vazifalardan biri chet el tajribasidan foydalanib, fizika fani bo'yicha davlat ta'lim standartlari, fan dasturlari va o'quv rejaralari qayta ishlab chiqish bo'lmog'i lozim.

Test sinovlari joriy etilgan dastlabki vaqtda abituriyentlar 7 ta fandan test topshirar va u yaxshi natijaga bergan edi. Chunki bu fanlar bitiruv attestatidagi ko'plab o'quv predmetlarini qamrab olib, ulardan puxta tayyorgarlik ko'rishni talab etardi. Natijada dunyoqarashi keng talabalarga ega bo'lgan edik. Keyingi — 3 ta fandan test topshirish tizimi o'zini oqlamadi va bu bilim doirasi tor bo'lgan talabalarning paydo bo'lishiga olib keldi. Shuning uchun *regulation.gov.uz* portalida muhokama qilingan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Oliy ta'lim muassasalariga test sinovlari orqali qabul qilish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori loyihasida taklif etilgan 3 ta majburiy va 2 ta ta'lim yo'nalishiga mos test topshiriqlarining kiritilishini to'g'ri deb hisoblaymiz.

Shu bilan birga, quyidagicha takliflar ham bermoqchimiz:

— Texnika oliy o'quv yurtlarida fizika fanidan o'quv soatlari ko'paytirib, 4 semestrda (hozirgidek 2 semestrda emas) o'qishni tashkil qilish zarur;

— iqtisod, menejment, bank va boshqa iqtisod ta'lim yo'nalishlari o'quv rejaralari ham fizika fanini kiritish lozim.

O'ktam O'SAROV,
Samarqand davlat
arxitektura-qurilish instituti
professori v.b.

Ta'limda hamkorlik

Ta'lim tizimi boshqaruvida Yaponiya tajribasi

Xalq ta'limi vazirligi, Yaponiya xalqaro hamkorlik agentligi (JICA) va "Digital Knowledge Co.Ltd" kompaniyasi (Yaponiya) yurtimizda ta'limni boshqarish tizimini joriy etish bo'yicha qo'shma loyihani boshladi.

Xalq ta'limi sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish markazida ushbu loyihani amalga oshirish bo'yicha bayonnoma imzolandi. Loyiha ta'limni boshqarish tizimini joriy etish orqali maktab o'qituvchilarining malakasini oshirish, yurtimizning barcha viloyatlarida yagona ta'lim sifatini ta'minlash hamda davlat va nodavlat maktablarida ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Davlat-xususiy sheriklik shaklidagi mazkur loyihaning qiymati 1 million AQSh dollariga teng. Loyiha JICA tomonidan ajratilgan grant hisobiga moliyalashtiriladi. "Digital Knowledge Co.Ltd" kompaniyasi mutaxassislari yangi loyihani amalga oshirishda ishtirok etadi. Jumladan, loyiha doirasida mamlakatimizning barcha viloyatlari, Toshkent shahri va Qoraqalpog'istondagi 14 ta (har bir hududda bittadan) pilot maktabda ta'limni boshqarish tizimi joriy etiladi.

Yaponiyalik mutaxassislar loyiha doirasida pilot maktablar faoliyati va o'qitish metodlarini o'rganadi. Hamkorlik natijalariga ko'ra, o'qituvchilar "Ichishin Holdings Group", "Meiko Network Japan", "Gakusho" va boshqa yetakchi yapon kompaniyalarining o'quv dasturlari va materiallari bo'yicha masofaviy

ta'lim oladi. Mazkur dastur va materiallar tarjima qilinib, O'zbekiston standartlariga moslashtirilishi ko'zda tutilgan.

Loyihaning asosiy qismlaridan biri bo'lgan kompyuter test tizimi mahalliyashtirilgandan so'ng mazkur tizim orqali pilot maktablardagi o'quvchilar imtihonidan o'tkaziladi. Bu esa o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlashga yordam beradi.

Rivojlangan mamlakatlarning ta'lim tizimidagi ilg'or tajribani o'rganish uchun xorijiy tashkilotlar bilan hamkorlik o'rnatyapmiz. Bu loyiha ana shu ishlarning yaqqol misolidir, — deydi Xalq ta'limi vaziri o'rinbosari Sarvar Boboxo'jayev. — Loyiha bir yil davomida amalga oshiriladi. Ushbu tashabbus kelgusida ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish bo'yicha yirikroq loyihani amalga oshirishga turtki bo'lishi mumkin.

Loyiha doirasida yaponiyalik mutaxassislar nodavlat ta'lim muassasalari vakillari uchun ham ta'lim tizimini boshqarishning afzalliklari va elektron o'quv materiallarini yaratish bo'yicha qator tadbirlar tashkil etishni rejalashtirgan. Istiqbolda yaratilgan o'quv materiallari davlat maktablarida sinovdan o'tkaziladi.

Dilshod RO'ZIQULOV,
"Ma'rifat" muxbiri

Bolalar huquqlari himoyada

Toshkent davlat yuridik universiteti akademik litseyida 12-iyun — Butunjahon bolalar mehnatiga qarshi kurash kuni munosabati bilan O'zbekiston ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi respublika kengashi va Xalqaro mehnat tashkilotining "Uchinchi tomon monitoringi" loyihasi hamkorligida ta'lim muassasalari pedagog va o'quvchilariga xalqaro va milliy mehnat standartlari, bolalar mehnatining salbiy oqibatlarini oldini olish va bu boradagi muammolar yechimi mohiyatini chuqurroq o'rgatish hamda huquqiy bilimni oshirish maqsadida seminar-trening tashkil etildi.

Tadbirida ta'lim, fan va madaniyat xodimlari respublika kengashi mutasaddilari, Xalqaro mehnat tashkiloti(XMT)ning "Uchinchi tomon monitoringi" loyihasi rahbariyati va vakillari, Toshkent davlat yuridik universiteti akademik litseyi ustoz-murabbiylari, o'quvchilar hamda ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdi.

Tadbirni O'zbekiston ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi respublika kengashi raisi Ravshan Bedilov kirish so'zi bilan ochdi va bolalar mehnatining oldini olish, ularni ijtimoiy-huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash borasida tizimda olib borilayotgan ishlar xususida so'z yuritdi.

Tadbirida so'z olgan XMT vakili Yonas Astrup bolalar mehnatiga barham berishda mamlakatimiz tajribasi va erishilgan natijalar to'g'risida yig'ilganlarga gapirib berdi.

Tadbir davomida bolalar mehnati tushunchasi, mehnat madaniyati to'g'risida ham ma'lumot berildi. Shuningdek, ochiq tabiat qo'ynida kasaba uyushmasi trenerlari tomonidan o'tilgan mashg'ulot o'quvchilarning mehnat huquqi bo'yicha bilimlari oshishiga xizmat qildi. So'ngra bo'lg'usi huquqshunolar kelajakda o'zlari yaratishi mumkin bo'lgan munosib mehnat sharoiti to'g'risida o'zaro fikr almashdi.

Biz bolalarimizni majburiy mehnatga jalb etmaymiz, ammo ularning dangasa, ishyoqmas bo'lib ulg'ayishiga ham yo'l qo'ymasligimiz kerak, — dedi O'zbekiston ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi respublika kengashining ijtimoiy himoya masalalari bo'yicha bosh mutaxassisi Lazokat Turikova. — Xalqaro mehnat tashkilotining oxirgi ma'lumotlariga ko'ra dunyo bo'yicha 5 yoshdan 17 yoshgacha bo'lgan 218 mln bola ishlashga majbur. Minimal yoshga yetmagan bolaning mehnat qilishi uning rivojlanishiga va ta'lim olishiga xalal beradi. Xavfli va zararli mehnat sharoitlari bolaning jismonan va aqlan rivojlanishiga salbiy ta'sir o'tkazadi. Quvonarlisi, yurtimizdagi bolalarning 92 foizi Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti tomonidan belgilangan rivojlanish standartlariga mos keladi.

Sardor MUSTAFOYEV,
"Ma'rifat" muxbiri

Yoz — 2019

Yosh ixtirochilar

"Barkamol avlod" respublika bolalar texnik ijodiyot markazida 1-iyun — Xalqaro bolalarni himoya qilish kuniga bag'ishlab o'tkazilgan "Biz buyuk yurt farzandlarimiz" shiori ostidagi texnik ishlanmalar ko'rgazmasi bayram dasturiga ulanib ketdi.

Markaz hovlisida iqtidorli yoshlar o'zlari yasagan raketaga qo'shib, orzularini ham samoga uchirishga shaydek, go'yo. Aviamodellar baland ko'tarilib, hammaning hayratini oshiradi.

"Yoz — 2019" konsepsiyasi doirasida tashkil etilgan tadbir o'quvchilarning yozgi ta'limni mazmunli o'tkazish, turli to'garaklar orqali kasb-hunarga yo'naltirish, sog'lom turmush tarzi

va kitobxonlikni keng targ'ib qilishga qaratildi.

— Markazimizda 300 dan ziyod o'quvchi 20 ta to'garakda bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazmoqda, — deydi mar-kaz direktori Xadicha Zokirova. — Bu maskanda, asosan, "Avto-model", "Aviamodel", "Robototexnika", "Kompyuter savodxonligi", "Yosh dasturchi", "Dizayn va grafika", "Karving" to'garaklariga talab katta. Shuningdek, "Duradgorlik", "Raqs", "Tasviriy san'at", "Bichish-tikish", "Pazandalik", "Doira" kabi to'garaklar ham o'quvchilar bilan gavjuma. O'quvchilarimiz bu yil uchta respublika

va ikkita xalqaro miqyosdagi tanlovda muvaffaqiyat qozondi. Jum-ladan, 3—5-may kunlari ikki o'quvchimiz Nijniy Novgorod shahrida o'tkazilgan xalqaro tanlovda robototexnika yo'nalishi bo'yicha g'olib bo'ldi. Hozir sentabr oyida Janubiy Koreyada bo'lib o'tadigan tanlovga qizg'in tayyorgarlik ko'rilyapti.

To'garak a'zolarining badiiy-musiqiy chiqarilari ota-onalar va mehmonlarga ko'pincha kayfiyat bag'ishladi. Tadbir so'ngida iqtidorli o'quvchilar faxriy yorliq va esdalik sovg'alari bilan taqdirlandi.

Jahongir MARDONOV,
O'zJOKU talabasi

Yoz — 2019

Oromgohlar mavsumga shay

Ta'til mavsumida tashkil etiladigan yozgi dam olish va sog'lomlashtirish oromgohlari butun o'quvchilarning bo'sh vaqtini sarmazmun o'tkazishiga ko'maklashish, ularning jismonan, ham ruhan hordiq chiqarishini ta'minlashni ko'zda tutadi. Ayni paytda Buxoro viloyatida 15 ta shahar tashqarisidagi va 126 ta maktab qoshidagi oromgohlar mavsumga shay holga keltirildi.

— Bolalarning yozgi dam olish va sog'lomlashtirish davri alohida e'tibor va yondashuvni talab etadi. Chunki bu davr shunchaki vaqt o'tkazish emas, balki aniq belgilangan muddat hamda sharoitda o'tkazilib, ta'lim tizimining bir qismi bo'lmog'i va ma'naviy-ma'rifiy tarbiya izchilligini ta'minlashi lozim, — deydi viloyat xalq ta'limi boshqarmasi boshlig'ining ma'naviy-ma'rifiy tarbiya ishlari bo'yicha o'rinbosari Shamshod Sa'dullayev. — Buning uchun esa oromgohdagi barcha tarbiyachi va yetakchilar yoz davomida o'z mahoratini to'la namoyon etib, bola shaxsiya qayindan yondashishi, undagi insoniylik va ijobiy xislatlarni shakllantirishga turki bo'luvchi qiziqarli tadbirlar majmuasini tashkil etishi kerak. Shu bois ham oromgohlarda faoliyat olib boradigan pedagog-xodimlarni tanlashda ularning bilimi, tajribasi va pedagogik layoqatiga alohida e'tibor qaratdik. Dastlab oromgoh rahbari, yetakchi, tarbiyachi, musiqa rahbari, suv havzasi rahbari hamda jismoniy tarbiya rahbarlaridan iborat 900 nafarga yaqin pedagogik xodim ro'yxati shakllantirildi. Shu yilning 10-11-may kunlari O'zbekiston yoshlar ittifoqi viloyat kengashi hamda ichki ishlar boshqarmasi bilan hamkorlikda ular uchun o'quv-seminarlar tashkil etildi. Bunda har bir xodimga o'z vazifasi va zimmasiga yuklatilgan mas'uliyat nimalardan iboratligi batafsil tushuntirildi. Shuningdek, yozgi sog'lomlashtirish oromgohlari faoliyatini tashkil etish bo'yicha Xalq ta'limi vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan metodik qo'llanma va tavsiyalar tarqatildi.

Umumta'lim maktablari qoshida vaqinchalik tashkil etiladigan kunduzgi oromgohlarda ham viloyatdan mutasaddi tashkilotlar hamkorligida samarali ishlar amalga oshirildi. Yoz mavsumi boshlanganiga qadar kunduzgi oromgohlar elektr energiyasi, ichimlik suvi, tabiiy gaz, dizel-generator va suyultirilgan gaz bilan ta'minlandi. Barcha maktab qoshidagi oromgohlarda sanitariya-gigiyena, sanitariya-epidemiologiya hamda xavfsizlik talablariga muvofiq tayyorgarlik ishlari olib borildi. 126 ta kunduzgi oromgohda tibbiy punkt tashkil etilib, birinchi tibbiy yordam ko'rsatish uchun zarur dori-darmonlar hamda tibbiy asbob-uskunalar bilan ta'minlandi. Shuningdek, bolalar orasida o'tkir yuqumli ichak kasalliklari hamda ovqatdan zaharlanish holatlarining oldini olish maqsadida sog'liqni saqlash boshqarmasi hamda Davlat sanitariya va epidemiologiya nazorati markazi viloyat bo'limi tomonidan kunduzgi oromgohlarning 10 kunga mo'ljallangan taxminiy ta'udnomasi tuzildi. Ayni paytda har bir oromgohga haudmiy hokimliklar tomonidan homiylik beriktirilgan bo'lib, ular dam oluvchilarni maxsus ko'rikdan o'tgan, sifat belgisiga ega oziq-ovqatlar bilan ta'minlashni o'z zimmasiga olgan.

Maktab qoshidagi oromgohlarni zarur jihozlar bilan ta'minlash ishlari ham namunali tashkil etilgan. Jumladan, turli adabiyotlarga boy ko'chma kutubxonalar, ko'rgazmali va o'quv qurollariga ega to'garaklar, kompyuter sinflari, ma'naviyat va ma'rifat xonasi o'quvchilarning xizmatida. Bundan tashqari, sport tadbirlarini o'tkazish uchun ta'lim muassasalaridagi mavjud sport jihozlaridan vaqtincha foydalaniladigan bo'ldi.

— Maskanimiz 2 mavsumda 100 nafar dam oluvchini qabul qilish imkoniyatiga ega, — deydi Buxoro shahridagi 13-maktab qoshida tashkil etilgan "Qaldirg'och" oromgohi rahbari Munis Adizova. — Buning uchun barcha shart-sharoit va qulayliklar mavjud. Ayniqsa, oromgoh ish rejasida belgilangan ma'naviy-

ma'rifiy tadbirlar xilma-xilligi va mazmundorligiga alohida e'tibor qaratganmiz. Sport musobaqalari, musiqiy kechalar, bellashuvlar, turli mavzularga bag'ishlangan viktorinalar, seminar-treninglar, o'quvchilarning huquqiy savodxonligini oshirishga qaratilgan uchrashuvlar, davra suhbatlari, she'rxonlik kechalari tashkil etiladi. Bundan tashqari, o'quvchilar o'z qiziqishlari asosida "Yosh kompyuterchi", "Raqs malikalari", "Ingliz tilini o'rganamiz", "Yosh kitobxon" va "Yengil atletikachi" to'garaklari mashg'ulotlarida qatnashishlari mumkin. Ochiq osmon ostidagi muzeylarga sayohat, qo'g'irchoq teatri kunlari ham belgilangan.

Xalq ta'limi boshqarmasi tasarrufidagi 2 ta shaharorti oromgohi ham bugun mavsumga shay holatda. Romitan tumanidagi Arabxona qishlog'i hududida joylashgan "Oromitan" oromgohi 3 mavsumda faoliyat olib borib, unda 710 nafar o'quvchining miriqib dam olishi ko'zda tutilgan.

— Maskanimiz binosi o'tgan yili qayta rekonstruksiya qilinib, batamom zamonaviy ko'rinishga keltirildi. Joriy yilda esa tumandagi qurilish tashkilotlari ko'magida

homiylar yordamida 8 million so'mlik ta'mirlash ishlari amalga oshirildi, — deydi oromgoh rahbari Rizamat Teshayev. — Oromgohga olib boruvchi yo'llar to'liq asfaltlandi. Mavjud yer maydonlari obodonlashtirildi, daraxtlar oqlandi, hovli atroflariga turli gul ko'chatlari o'tqazildi. Shuningdek, oromgoh xavfsizligini ta'minlash maqsadida bino atrofi to'liq o'rab olindi, tungi yoritkichlar, kuzatuv kameralari o'rnatildi. Xo'jalik xonasi, jihoz saqlanadigan ombor, avtomobillar uchun turagohlar tashkil etildi. Mavjud 3 ta yotoqxona zarur jihozlar bilan to'liq ta'minlandi. Dam oluvchilarning mini futbol, basketbol, skeytbord, stol tennis, shaxmat, shaxka va boshqa sport turlari bilan shug'ullanishi uchun ham yetarli sharoitlar mavjud.

Kogon tumanining Katta Org'un qishlog'ida joylashgan "Gulxan" shaharorti oromgohida ham mavsumga puxta hozirlik ko'rildi. Mazkur dam olish maskanida joriy yilgi ta'tilda 300 nafar o'quvchini dam oldirish rejalashtirilgan.

"Oltin tola" ochiq aksiyadorlik jamiyati homiyligida oromgoh oshxonasi to'liq ta'minlandi. Tuman madaniyat bo'limi ko'magida turli madaniy-musiqiy tadbirlar o'tkazishga mo'ljallangan katta sahna bezatilib, ta'mirlandi. "Kogondon" korxonasi tomonidan cho'milish havzasi ta'mirlangan bo'lsa, "Kogonsuvoqava" tashkiloti tomonidan suv nasosi o'rnatildi.

Mavsum davomida Buxoro shahridagi 1-maktab bazasida intellektual maktab qoshidagi oromgoh, viloyat xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish hududiy markazi bazasida esa o'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, jismonan chiqitirish maqsadida harbiy sport oromgohi faoliyati yo'lga qo'yilishi ko'zlangan.

Aytish joizki, Buxoro viloyatida joriy mavsumda 18 120 nafar o'quvchining dam olishi rejalashtirilgan. Bu ularning yozgi ta'tilni mazmunli o'tkazib, yangi o'quv yilini yangi ishtiyiq va yangicha g'ayrat-shijoat bilan boshlashlariga xizmat qiladi.

Iroda ORIPOVA,
"Ma'rifat" muxbiri

18000 bola dam oladi

Shu kunlarda Namangan viloyatidagi 8 ta statsionar bolalar oromgohida so'nggi hozirlik yakuniga yetkazilmoqda. Turdosh maskanlar uchun esa Yangiqo'rg'on tumanidagi so'lim Qizilyozi qishlog'ida joylashgan «Kamalak» oromgohi namuna sifatida tanlangan. Yaqinda mazkur oromgohda viloyat hokimligi, xalq ta'limi boshqarmasi va hamkor tashkilotlar ishtirokida amaliy seminar tashkil etildi.

Bir smenada 560 nafar o'quvchi dam olish imkoniyatiga ega «Kamalak» davr talablari asosida bunyod etilgan, bolajonlar yayrab hordiq chiqarishi uchun zarur shart-sharoitga ega oromgoh hisoblanadi. Bu yil mazkur maskanda 5 smenada 2800 nafar o'g'il-qizni dam oldirish va salomatligini mustahkamlash rejalashtirilgan.

— Shu kunlarda oromgohni, eng avvalo, tajribali pedagog-tarbiyachilar bilan ta'minlash, boshqa tashkiliy masalalarini hal qilish yakunlandi, — dedi Yangiqo'rg'on ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi tuman kengashi raisi Sirojiddin Tojiboyev. — Hamkor tashkilotlar bilan bolalar salomatligini muhofaza qilish, xavfsizligini ta'minlash, ularga sifatli oziq-ovqat yetkazib berish, turli ko'ngilochar tadbirlar tashkil etish bo'yicha kelishib oldik. Oromgoh 1-iyundan boshlab ilk dam oluvchilarni qabul qila boshlaydi.

Chust tumanidagi «Barkamol avlod» bolalar oromgohi ham bahavo va salqin bog' qo'ynida joylashgan. Har smenada 160 nafar bolaning hordiq chiqarishi uchun mo'ljallangan oromgohda katta hajmdagi obodonlashtirish va ta'mirlash ishlari bajarildi. Toza ichimlik suvi bilan ta'minlash maqsadida artezian qudug'i kavlandi. Sport maydonchalari, ARM va madaniy tadbirlar uchun ajratilgan bino sifatli ta'mirlanib, kerakli jihozlar o'rnatildi.

— Qariyb 3 ming nusxada turli badiiy va bolalar uchun mo'ljallangan kitoblar olib keldik, — dedi tuman ARM direktori Turg'unoy Tojiboyeva. — Kitoblar lotin alifbosida chop etilgan. Yangi asarlar, she'rlar bolajonlarning kitobga, ijodga bo'lgan ishtiyogini oshirishga xizmat qiladi, degan niyatdamiz. Bu yerda alohida o'qish zali va boshqa sharoitlar mavjud. O'zbek va rus tilidagi audiokitoblar ham keltirganmiz.

Xuddi shunday tayyorgarlik Uychi tumanidagi «Umid», Popdagi «O'tobcha», To'raqo'rg'on tumanidagi «Shirin» va Norin tumanidagi «Norin» bolalar oromgohlarida ham yakuniga yetkazildi. Bu yilgi yozgi ta'til kunlari viloyat bo'yicha mavjud 8 ta oromgohda 8000 nafar o'quvchining mazmunli va ko'ngilli dam olishi rejalashtirilgan. Yana 10000 nafar bolajon umumta'lim maktablari qoshida faoliyat yuritadigan kunduzgi oromgohlarda ta'til zavqini suradi.

G'anisher AKBAROV,
"Ma'rifat" muxbiri

Muallim minbari

Mustaqillikkacha maktab adabiyot darsliklarida zamonasozlik ruhida, o'tmishni qoralab, sotsializmi ulug'lovchi, badiiy jihatdan nochor asarlar ham ko'p bo'lgani haqiqat. Shu bilan birga o'sha davr adabiyot darsliklaridan jahon mumtoz adabiyotining eng go'zal, sara asarlari ham joy olganini e'tirof etish kerak.

“Revizor” maktab darsligiga qaytsa...

Bundan ko'z yumish shu davr adabiyotiga nisbatan hurmatsizlik, adolatsizlikdir. Ana shunday durdona asarlardan biri — Gogolning “Revizor” komediyasi. Bu asar nafaqat rus, balki jahon mumtoz adabiyotining ham eng go'zal namunalaridan. Muallif asarda o'z davridagi rus jamiyatini bor bo'y-basti bilan tasvirlaydi, rus chinovniklarining umumlashma portretini chizadi, jamiyatdagi jirkanch va yaramas illatlar ustidan achchiq istehzo bilan kuladi, o'z ishiga noloyiq amaldorlarni ayovsiz fosh etadi; poraxo'rlik, laganbardorlik, tamagirlik kabi jamiyatni tanazzulga eltuvchi illatlar va ularning tomirlariga chuqur nazar solib, bularning barchasini o'quvchi, kitobxon ko'z oldida yaqqol gavdalandirib beradi. Bunday illatlarga uchragan, xastalikka chalingan jamiyatning kelajagi yo'qligi, bunday tuzumning oxiri voyligi haqida teran xulosa chiqaradi. Buning oqibatida oddiy mehnatkash xalq jabr ko'rishi haqida o'quvchini ogoh etadi.

“Revizor”da qalamga olingan muammolar bugungi kunda ham mavjud. Shu sabab maktab darsliklariga “Revizor” kabi real, aktual, hayotiy asarlarni nohaq “surgun”dan qaytarish vaqti allaqachon yetib keldi. Gogol kabi ijodkorlarning asarlari maktab darsliklaridan chiqarilishi adolatdan emas. Agar

maktab darsliklariga “Revizor” komediyasi qaytarilsa, adolatli ish bo'lar edi. Shunda bu asarni o'qigan o'quvchi hozirgi zamonamizdagi, real hayotimizdagi, kundalik turmushimizdagi Anton Antonovich, Luka Lukich, Xlestakov, Dobchinskiy, Bobchinskiy, Ammos Fyodorovich, Ivan Kuzmichni tanib oladi, ularning ustidan kuladi, ularga qarshi, shunday illatlarga qarshi kurashish kerakligini anglaydi. Shundagina ta'lim tizimiga majburan taqishtirilgan va faqat qog'ozda bajarilayotgan “kompetensiya” amalda bajarilgan bo'ladi.

Adabiyot — so'z san'ati, hayotning aksi deymiz. Adabiyotning vazifasi badiiy so'z yordamida real hayotni haqqoniy aks ettirish ekanini yaxshi bilamiz. Badiiy asarni o'qigan o'quvchi, kitobxon undan estetik zavq, ruhiy lazzat olishi, ma'naiy boyishi kerak deymiz. Ammo deylik “Qadimiy bitiktoshlar” hamda “Revizor” komediyasini o'qigan o'quvchi qaysisidan yuqoridagi maqsadga erishishi, BKMni hayotda qo'llay olish iqtidoriga ega bo'lishi haqida xulosa chiqaradigan bo'lsam, tarozining Gogol asari turgan pallasi o'n baravar ko'proq tosh bosishi kunday ravshan.

Mansur QURBONOV,
Xonqa tumanidagi
4-maktab o'qituvchisi

Mulohaza

Qayda qoldi mardlik g'ururi?

Ruhshunoslar o'tkazgan test natijalariga ko'ra, yigitlarning 57 foizi o'ziga to'q, otasonasi yaxshi lavozimda ishlaydigan, boy oila qiziga uylanish istagida ekanliklarini bildirishgan.

Hech bir andishasiz, yigitlik g'ururi, ori-yatini bir chetga surib qo'yishganu, oila boqish, ro'zg'or yuritishdek mas'uliyatni o'z zimmlariga olishni xohlamasliklarini ochiq bildirishgan.

Bugun ro'zg'or yuki ayrim ayollarning nozik yelkasini ezyotgani, shu bois ularning chet ellarda mardikorlikka yollanayotgani, og'ir yumushlarni qilishga majbur bo'layotgani, hatto qing'ir yo'llarga kirib ketayotgani shundan emasmikan? Ayolini, farzandini boqishdan bo'yin tovlab, ajrashishni afzal bilgan nomardlar tufayli yolg'iz ayollar, yetim bolalar soni oshayotganiga nima deysiz?

Inson o'ziga ato etilgan baxtning to'rtidan uch qismini oildan, atigi bir qismini boshqa narsalardan toparkan. Oilada mehr-oqibat hukm surishi ko'proq erkaklarga bog'liq. Biz yoshlarni oilaga tayyorlaymiz deb “Orasta qizlar”, “Qizlar klubi”, “Qaynonalar kengashi” tuzib, boshlang'ich xotin-qizlar tashkilotlari bilan hamkorlikda ish olib boryapmiz. Mustaqil hayot ostonasida turgan qizlarimizga qaynonani

hurmat qilish, kelin bo'lgan uyining ostonasiga ham sizlab gapirish, pishir-tushir, tikish-bichish qatori muomala madaniyatini puxta egallash, qaynona-qaynotani ota-ona o'rnida ko'rish kerakligini qayta-qayta utqirishdan charchamayapmiz. Lekin bir narsani unutib qo'yganga o'xshaymiz. Axir oila quradigan yigitlar bilan kim ishlaydi? Farzand tarbiyasi, oila ta'minoti, otalik, erlik majburiyatlarini bir chetga surib qo'ygancha chet ellarda yurib yoki ko'chadan “mehr”ni pulga sotib olib, uyida mehrga muhtoj rafiqasi, bolalarini esidan chiqarib qo'yayotgan erkaklarni kim insofga chaqiradi?

Menimcha, bu haqda jiddiy o'ylab ko'rish vaqti keldi. Maktabda o'g'il bolalar orasida tushuntirish ishlarni olib borib, ularga oila — muqaddas dargoh ekanligini, bu joyda erkak eng muhim mavqe, majburiyatga egaligini utqirish lozim. Toki, ular o'z burchlarini chuqur anglasinlar, yigitlik g'ururini yo'qotmasinlar.

Dilrabo ELMURODOVA,
Qorako'l tuman
XTB sho'ba rahbari

O'quvchilari talabaga aylanayotgan ustozlar

Ular bu natijaga qanday erishmoqda?

“Falonchi o'qishga kiribdi” deyishsa, odamlar darrov “Kimning o'quvchisi?”, “Qaysi o'qituvchining qo'lida tayyorlangan ekan?” deya surishtirishadi. O'quvchisi o'qishga kirgan muallimga havas qilishadi, hurmat ko'rsatishadi.

O'tgan o'quv yilida oliy o'quv yurtlariga o'qishga kirish bo'yicha Buxoro viloyati eng yuqori ko'rsatkichni qayd etdi. Bunda, ayniqsa, Shofirkon, Peshku tumani yoshlarining hisssasi ancha salmoqli. Demak, bu — mazkur tumanlarda o'quvchi-yoshlarning chuqur bilim egallashiga alohida e'tibor qaratilayotganidan, salohiyatli, fidoyi ustozlar ko'pligidan dalolat.

O'quvchilarimizning bunday natijalarga erishishlarida, boshlang'ich sinfdan boshlab bos-

qichma-bosqich o'tkazib kelinayotgan bilimlar bellashuvi, fan olimpiadasi va innovatsion olimpiada asosiy poydevor vazifasini o'tamoqda, — deydi Shofirkon tuman xalq ta'limi bo'limi mudiri o'rinbosari Husen Bozorov. — Tahlillarga qaraydigan bo'lsak, oliy o'quv yurtlariga o'qishga kirayotgan o'quvchilarning aksariyati mazkur intellektual musobaqalarda yuqori ko'rsatkichlarni qayd etgan yigit-qizlar. Tumanimiz o'qituvchilari uchun ta'lim sifati va samaradorligini oshirish hamda o'qituvchilarning darslarga tayyorgarligini yaxshilash bo'yicha amaliy seminarlar har oyda o'tkazib turiladi. Fan olimpiadasi, bilimlar bellashuvining o'tkazilishiga alohida e'tibor qaratiladi. O'quvchilar maktab

bosqichidan boshlab qayta-qayta sinovdan o'tadi. Dastlabki bosqichdan o'tib, ikkinchi bosqichga yetib kelgunga qadar, tumanning 12 ta hududida saralanadi. Kuchli o'quvchilar ichidan har qaysi fan yo'nalishida 10—15 nafardan ishtirokchi tanlab olinib, ular orasidan viloyat bosqichi g'oliblari aniqlanadi. Tumanning bosqichi ishtirokchilari esa tuman repetitorlik faoliyati bilan shug'ullanayotgan kuchli ustozlar tomonidan 3-4 marotaba imtihon qilinadi. Bilimdagil bo'shliqlar aniqlanib, qaysi mavzuni o'zlashtirishga qiynalayotgan bo'lsa, ko'proq shu mavzular ustida ishlanadi. Keyingi yillardagi natijalarga nazar tashlaydigan bo'lsak, o'quvchilarimiz viloyat bosqichida aksar hollarda 76—80 dan kam ball

to'plashmagan.

O'tgan o'quv yilida 9-10-sinf o'quvchilari o'rtasida o'tkazilgan fan olimpiadalarining viloyat bosqichida 34 nafar o'quvchi ishtirok etib, 15 nafari sovrinli o'rinni qo'lga kiritdi. Umumijamoa bo'yicha bilim samaradorligi 66,4 foizni tashkil etdi. “Innovatsion olimpiada”ning viloyat bosqichida 2 ta birinchi, 4 ta ikkinchi, 1 ta uchinchi o'rinni egallab, 81,1 foiz natijani ko'rsatishgan bo'lsa, bilimlar bellashuvida bu ko'rsatkich 79,6 foizni tashkil etdi.

To'g'ri, bitiruvchilarimizning ko'pchiligi darsdan so'ng repetitorga qatnaydi. Lekin repetitorlarning aksariyati maktablarimizda dars berayotgan o'qituvchilar. Bu o'rinda 4-maktabda faoliyat yuritib kelayotgan

ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi T.Yo'ldosheva, geografiya fani o'qituvchisi S.Rahmonova, 1-maktabning biologiya fani o'qituvchisi S.Sunnatov, matematika fani o'qituvchisi N.Ashurova, rus tili fani o'qituvchisi Z.Gaysarova, 35-maktabning iqtisod fani o'qituvchisi G.Narzuilayev, 31-maktabning matematika fani o'qituvchisi H.Ortiqov, 3-maktabning ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi I.Karomov, 11-maktabning kimyo fani o'qituvchisi U.Dilmurodov, 38-maktabning tarix fani o'qituvchisi J.Barnoyev, 13-maktab rus tili fani o'qituvchisi Sh.Ostonova, 55-IDUMning kimyo fani o'qituvchisi D.Ahadova, 18-maktabning ingliz tili fani o'qituvchisi M.Mo'minov kabi fidoyi ustozlarning nomlarini alohida e'tirof etish joiz.

Tursunoy YO'LDOSHEVA,
Shofirkon tumanidagi
4-maktab o'qituvchisi

1-iyun – Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni

Dunyo ko'zidagi quvonch

bolalar chehrasida aks etadi

Quyosh hamma yerda bir xil nur sochadi. Ammo bugun bolalari baxtiyor, tinch va farovon yashayotgan mamlakatlarda u yanada yorqinroq porlab, o'zining qaynoq nurlarini ayamay tuhfa etayotgandek.

1-iyun sanasi ko'plab mamlakatlarda bolalar kuni, bolalar bayrami sifatida keng nishonlanadi. Qaynoq yoz faslining birinchi kuni hamda bolalarning sevimli shodiyonasini nafaqat ularning o'zlarini, balki kattalar ham o'z gacha xursandchilik bilan qarshi oladi. Shu kuni o'tkaziladigan barcha ko'ngilochar tadbirlar, shubhasiz, tantananing jazzi "aybdor"lariga bag'ishlanadi.

Bolalar kuni xalqaro bayramlar orasida eng qadimiysi. Aksariyat insonlar bu sana bolalarni xursand qilish maqsadida o'ylab topilgan, deb hisoblaydi. Qisman, bu fikrda ham jon bor. Ammo Xalqaro bolalarni himoya qilish kunini joriy etish g'oyasi ancha og'ir vaziyat tufayli yuzaga kelgan.

Insoniyat boshiga katta kulfatlar solgan Ikkinchi jahon urushidan so'ng, ayniqsa, bolalarning ahvoli o'ta ayanchli darajaga yetdi. Urush oqibatida millionlab bolalar yetim qoldi. Ularning aksariyati ko'chada yashashga, omon qolish uchun tilanchilik va o'g'rilik qilishga majbur bo'ldi. Shundoq ham ocharchilik hukm surayotgan ayrim mamlakatlarda o'z farzandidan ortirib, begona bolaga yordam qo'lini uzatadigan insonlarni topish amrimahol edi. Shu bois, millionlab bolalar ko'chako'yda tentirab, ochlik va kasallikdan halok bo'lardi.

Jahonni qamrab olgan vaziyat qanchalik og'ir bo'lmasin, odamzod begunoh bolalarning taqdiriga befarq qarab turilmadi. 1949-yili Parijda o'tgan Xalqaro ayollar demokratik federatsiyasining maxsus sessiyasida ushbu masalaga alohida to'xtalib, shu kuni dunyo bolalarining haq-huquqlarini himoya qilish maqsadida Xalqaro bolalarni himoya qilish kunini joriy etish bo'yicha qaror qabul qilindi. 1950-yildan boshlab jahonning 51 mamlakati ushbu kunni bayram sifatida nishonlay boshladi.

Xalqaro bolalarni himoya qilish kunini nishonlash uchun nega aynan 1-iyun sanasining tanlangani hozirgacha ko'pchilikni qiziqtiradi. Gap shundaki, 1925-yili Xitoyning San-Fransiskodagi Bosh konsuli barcha xitoylik yetim bolalarni bir joyda to'plab, ular uchun "Duan-u sze" bayramini tashkilatishiradi. Yuzlab bolalarning quvonchiga sabab bo'lgan o'sha kun 1-iyun sanasi edi. Shu bois 1949-yili Xalqaro bolalarni himoya qilish kunini aynan shu sanada nishonlash to'g'ri bo'lishi belgilandi.

Ikkinchi jahon urushidan so'ng bola huquqlarini himoyalash bo'yicha birinchilardan bo'lib 1946-yili bolalar fondi — UNISEFga asos solgan Birlashgan Millatlar tashkiloti Xalqaro bolalarni himoya qilish kunini joriy etish qarorini bajonidil qo'llab-quvvatladi. Bunga qo'shimcha tarzda Bosh Assambleya 1959-yili Bola huquqlari deklaratsiyasini qabul qildi. Shu kundan Deklaratsiya bolalar huquqlarini himoya qilish va ularga baxtli bolalarni

berishga qaratilgan har qanday harakatni amalga oshirishi belgilandi. Shuningdek, unda "insoniyat o'zida mavjud eng yaxshi narsalarning hammasini bolalarga berishga majbur", deb e'lon qilindi.

1989-yili BMT Bosh Assambleyasi bu borada yana bir muhim qadam tashladi. Bola huquqlariga oid birinchi xalqaro huquqiy hujjat — Bola huquqlari to'g'risidagi konsensiyani qabul qildi. 3 qism, 54 maddadan iborat bu hujjat 18 yoshgacha bo'lgan bolalarning huquqlarini himoya qiladi. BMTga a'zo davlatlarning aksariyati Konvensiya ishtirokchilari bo'lib, 1995-yili ushbu hujjat barcha davlatlar uchun universal deb topildi.

Urush yillaridan so'ng qabul qilingan ana shunday xalqaro huquqiy hujjatlar chindan dunyodagi millionlab bolalarning hayot tarzini yaxshilashga xizmat qildi. O'tgan vaqt ichida yirik tashkilotlar tomonidan nochor mamlakatlardagi och-nahor, bemor bolalarga katta miqdorda moddiy yordam ko'rsatildi. Bolalarning haq-huquqlari himoya qilinib, ularga qaratilgan har qanday zo'rvonlikka qarshi kurash olib borildi.

Ammo barcha sa'y-harakatlarga qaramay, yer yuzining turli burchaklarida hamon ba'zan yashirin, ba'zan oshkora tarzda bolalarga nisbatan adolatsizliklar sodir qilinayotgani achinarli hol. Xususan, bolalar mehnatidan foydalanish bugungi kundagi eng og'irliq masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Xalqaro mehnat tashkiloti hamda Walk Free fondi ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi yillarda dunyo miqosida 25 million kishi majburiy mehnatga jalb etilgan bo'lib, ularning har to'rtinchisi — 18 foizi bolalardir. Bolalar mehnatidan foydalanish, ayniqsa, qishloq xo'jaligida keng tarqalgan bo'lib, umumiy 70,9 foizni tashkil etadi. Qolgan 17,1 foizi xizmat ko'rsatish, 11,9 foizi ishlab chiqarish sohalarini hissasiga to'g'ri keladi.

5—17 yoshli bolalarni mehnatga jalb etish bo'yicha Afrika mamlakatlari yetakchi hisoblanadi. Bu yerda 72,1 mln bola turli sabablarga ko'ra ishlagacha majbur. Bunday bolalar Osiyo davlatlari va Tinch okeani hududida 62, Amerikada 10,7, Yevropa va Markaziy Osiyoda 5,5 hamda arab davlatlarida 1,2 mln ni tashkil etadi. Achinarlisi, mehnat qilishga majbur bo'layotgan bolalarning har uchinchi tengdoshlari kabi ta'lim olish imkoniyatiga ega emas. 38 foizi esa xavfli ishlariga jalb qilingan bo'lib, haftasiga 43 soatlab mehnat qiladi.

Aslida, bolalarni mehnatga o'rgatish har bir oilada an'ana darajasida shakllantirilgan. Bunda ota-onalar uydagi mayda yumushlarni qilishga buyurish orqali farzandini mehnatga o'rgatadi. Ammo bolaning oilaviy sharoiti tufayli hali voyaga yetmay turib ko'chada ishlash, pul topishga majbur bo'lishi yoki

ikkinchi shaxslar tomonidan hech kimi yo'q bolalarning mehnatidan noqonuniy tarzda foydalanish butunlay boshqa masala.

Bolalar mehnati tarixida avvaliga dehqon, qul, keyinroq ota-onasiga yordamchi bosqichida shakllangan. Hatto XIX asrda ham rivojlangan Yevropa va Amerika davlatlarida bolalarning og'ir sharoitlarda — fabrika va konlarda ishlashi odatiy hol hisoblangan. Xuddi kattalar qatori sutkasiga 14—18 soat ishlagacha qaramay, bolalarga boshqalarga nisbatan bir necha barobar kam haq to'langan. Bu ham kamdek, ishxonalarda bolalar uchun ko'plab taqiqlovchi ichki qoidalar mavjud bo'lgan. Xususan, kichik ishchilarning ish joyida derazadan tashqariga qarashi, ovqatlanishga berilgan tanaffus vaqtida o'ynashi taqiqlangan.

Britaniyada joriy etilgan ishchilar uylarida esa qashshoq odamlar xoh katta, xoh bola bo'lsin, xuddi qamoqxona mahbuslari singari majburlab ishlatilgan. Ularga na oylik maosh, na kiyim-kechak berilgan. Ozib-to'zib, holdan toygan bolalar bir muddat dam olganda o'rmdan turib, ishini davom ettirishi uchun ularga shafqatsiz choralar qo'llangan. Bolalar sutkasiga 16 soat, ba'zan tunlari ham tinimsiz ishlagan. Yakshanba kunlari esa ishlab chiqarish mashinalarini tozalagan. Ularga eng arzon va sifatsiz taomlar berilgan. Uvadasini chiqib ketgan yotoqlarda navbat bilan uxlagan. Qochib ketmasligi uchun ishlayotganida, hatto uxlayotganida ham oyoqlari zanjirlab qo'yilgan. Bunday og'ir sharoitda ishlagacha dosh berolmagan yuzlab bolalar kishi bilmas holda o'lib ketavergan.

Ba'zan befarqlik, ba'zan qo'rquv tufayli qarshi chiqilgan bunday zulmlarni to'xtatish yo'lida kurashgan insonlar ham yo'q emasdi. Ko'plab yozuvchilar, xususan, ingliz tarixchisi Genri Jibbins o'zining "Angliya sanoati tarixi" nomli kitobida bolalar mehnatidan og'ir sharoitlarda foydalanilgani haqida yozadi. Islohotchi Robert Ouen esa Britaniyadagi bu muammoga birinchilardan bo'lib e'tibor qaratib, 1816-yili bu haqda parlament ochiq gapiradi.

Bugun aksariyat mamlakatlarda bolalar mehnatiga bironing mehnatidan noqonuniy foydalanishning bir shakli sifatida qaraladi. Ushbu qonunbuzarlikka qarshi ishlab chiqilgan bola huquqlari va mehnat xavfsizligi konsepsiyalari tufayli bolalar mehnatidan foydalanish ko'rsatkichi sezilarli darajada qisqardi. Ammo unga butunlay barham berildi, deb bo'lmaydi. Hamon dunyoda bola mehnatidan foydalanishning turli ko'rinishlari mavjud. Ayrim davlatlar, xususan, Afrika mamlakatlari hamda bolalarning qo'lga qurol tutqazilib, urush harakatlariga jalb qilinishi hech kimga sir emas.

Bolalar mehnati ko'p hollarda mamlakatdagi qashshoqlik va rivojlanish darajasining pastligini ko'rsatadi. Chunki nochor bolalar o'zi va oilasini boqish uchun

ishlashga majbur bo'ladi. Ba'zan o'ziga to'q oilalarda ham bolaning fe'l-atvorini shakllantirish va ishlashga ko'nikma hosil qilish maqsadida mehnat qilishga jalb etilishi bor gap. Biroq har qanday holatda ham ota-onalar voyaga yetmagan bolani ishlatish noqonuniy ekanini tushunib yetishi lozim. Bu borada Bola huquqlari konvensiyasining 32-moddasida shunday deyiladi: "Har bir bola salomatligiga xavf soladigan yoki ta'lim olishiga xalal beradigan, yoki jismoniy, aqliy, ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga zarar yetkazadigan istalgan ishni bajarishdan himoyalanaadi".

Aytish joizki, bolalarni asrab-avaylash, ularning huquqlarini himoya qilish insonlar uchun hamisha eng muhim masalalardan biri bo'lgan. Bugun 1-iyun — Xalqaro bolalarni himoya qilish kunida ham dunyo ahli yuzoridagi muammolarning yechimini izlash bilan birga, og'ir ahvoldagi, yordamga muhtoj bolalarga ko'mak berishga oshiqadi. Turli davlatlarda xalqaro miqyosdagi yirik konferensiyalar, matbuot anjumanlari o'tkazilib, ularda bemor bolalarga yordam berish, urush ketayotgan hududlardagi bolalar hayotini asrab qolish kabi dolzarb muammolar muhokama qilinadi. Bayram doirasida xayriya tadbirlari, konsertlar va aksiyalar tashkil etilib, ulardan tushgan barcha mablag'lar bolalar uylari va shifoxonalardagi bemor bolalarning davolanishi uchun sarflanadi. Ko'ngilli kishilar bolalar va nogironlik uyilariga borib, ota-onasi qarovsiz qoldirgan, mehrga muhtoj bolalarga sovg'alar ulashib, ularning ko'ngillarini ko'tarishga intiladi.

Bu bayramning eng yoqimli tomoni bolalar yuzidagi baxt va quvonchni ko'rish, desak mubolag'a bo'lmaydi. Ularni shodlantirish uchun dunyoning 60 dan ortiq davlatda turli ko'ngilochar tadbirlar, bolalar rasmlari ko'rgazmalari, sport musobaqalari, sovrinli tanlovlar tashkil etiladi. Barcha ko'chalar, bog'lar bayram tomoshalari, sho'x kuy-qo'shiqlarga to'ladi. Shu kuni bolalarga rangli pufaklar va sovg'alar tarqatiladi. Teleekranlarda yosh tomoshabinlar uchun qiziqarli dasturlar, bolalarning sevimli film va multfilmlari namoyish etiladi.

Ushbu sananing hatto o'z bayrog'i ham bor. Yashil tasma markaziga yer tasviri hamda uning atrofiga 5 xil — qizil, moviy, qora, oq va sariq rangdagi odamchalar shakllari joylashtirilgan bo'lib, ularning har biri ramziy ma'noga ega. Xususan, markazdagi yer tasviri bizning umumiy uyimizni anglatadi, rangli odamchalar turli millat vakillarining birligi, hamjihatligiga ishora qiladi. Zero, tili, millati, rangi va dini qanday bo'lishidan qat'i nazar, bolalarning begonasi bo'lmaydi!

Iroda TOSHMATOVA tayyorladi.

Saparov Berdiyur Baltabayevichning 09.00.04 — Ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo'yicha «Milliy g'oya tizimida milliy o'zlikni anglashning tuzilmaviy-funksional tahlili» mavzusidagi (falsafa fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.F.01.05 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 22-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Universitet ko'chasi, 4-uy. O'zMUning ijtimoiy fanlar fakulteti, 511-xona.

Tel/faks: (71) 227-12-24, 246-53-21; e-mail: rector@nuu.uz

Trobov Xamza Tursunovichning 02.00.04 — Fizik kimyo ixtisosligi bo'yicha «Suvli eritmalaridan quyi molekulyar elektrolitlarni ajratib olishda polimer sorbentlardan foydalanishning fizik-kimyoviy asoslari» mavzusidagi (kimyo fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.K.01.03 raqamli ilmiy kengash asosidagi bir martalik ilmiy kengashning 2019-yil 11-iyun kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Universitet ko'chasi, 4-uy. O'zMUning kimyo fakulteti binosi.

Tel/faks: (71) 227-17-24, 246-53-21, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

Musajanova Ra'no Anvarbekovnaning 14.00.09 — Pediatriya ixtisosligi bo'yicha «Bolalarda surunkali pastki nafas yo'llari kasalliklari (uchrash darajasi, tashxisi, davolashni takomillashtirish)» mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 14-iyun kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy. Tel/faks: (71) 262-33-14; e-mail: tashpmi@gmail.com

Ixtiyarova Gulchexra Akmalovnaning 14.00.01 — Akusherlik va ginekologiya ixtisosligi bo'yicha «Turli muddatdagi homilaning antenatal o'lim holatlarida homiladorlikni to'xtatishning differentsiyalashgan yondashuvi» mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 14-iyun kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy. Tel/faks: (71) 262-33-14; e-mail: tashpmi@gmail.com

Ibragimova Nayira Anvarovnaning 09.00.04 — Ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo'yicha «Ekologik xavfsizlikni ta'minlash tizimining institutsional va funksional integratsiyasi» mavzusidagi (falsafa fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.F.01.05 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 24-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Universitet ko'chasi, 4-uy. O'zMUning ijtimoiy fanlar fakulteti, 511-xona. Tel/faks: (71) 227-12-24, 246-53-21; e-mail: rector@nuu.uz

Xo'jayev Alijon Atabekovichning 13.00.07 — Ta'limda menejment ixtisosligi bo'yicha «Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati monitoringini takomillashtirish» mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Xalq ta'limi tizimi rahbar va mutaxassis xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, Bosh ilmiy-metodik markaz huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.30.05.2018.Ped.68.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 12-iyun kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100095, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Ziyo ko'chasi, 6-uy.

Tel/faks: (71) 227-12-52, 246-06-69; e-mail: avloniy@xtv.uz

Muratov Abat Seypullayevichning 01.04.10 — Yarimo'tkazgichlar fizikasi ixtisosligi bo'yicha «Ko'p qatlamli yarimo'tkazgichli tuzilmalarda manfiy differensial qarshilik va fotoyuklarning shakllanish jarayonlari» mavzusidagi (fizika-matematika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti qoshidagi Yarimo'tkazgichlar fizikasi va mikroelektronika ilmiy-tadqiqot instituti huzuridagi falsafa doktori ilmiy darajasi beruvchi Ph.D.30.08.2018.FM/T.01.12 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 13-iyun kuni soat 15:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100057, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Yangi Olmazor ko'chasi, 20-uy. Tel/faks: (71) 248-79-94, 248-79-92; e-mail: info@ispm.uz

Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevichning 08.00.01 — Iqtisodiyot nazariyasi ixtisosligi bo'yicha «Milliy hisoblar tizimida yalpi ichki mahsulotni hisoblash usullarining nazariy asoslarini takomillashtirish» mavzusidagi (iqtisodiyot fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.30.05.2018.I.01.11 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 14-iyun kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Universitet ko'chasi, 4-uy.

Tel/faks: (71) 227-12-24, 246-02-24; e-mail: rector@nuu.uz

Turdaliyeva Dilfuza Soloxidovnaning 10.00.01 — O'zbek tili ixtisosligi bo'yicha «O'zbek xalq maqollarining lingvopoetik xususiyatlari» mavzusidagi (filologiya fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Qarshi davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi Ph.D.30.05.2018.Fil.70.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 8-iyun kuni soat 09:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 180103, Qarshi shahri, Ko'chabog' ko'chasi, 17-uy.

Tel/faks: (75) 225-34-13, (75) 221-00-56; e-mail: qarshidu@umail.uz

Mamayusupov Umid Qurbonovichning 09.00.01 — Ontologiya, gnoseologiya va mantiq ixtisosligi bo'yicha «Bashoratning nazariy-metodologik asoslari va uning ilmiy bilishdagi o'rni» mavzusidagi (falsafa fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.F.01.05 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 24-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Universitet ko'chasi, 4-uy. O'zMUning ijtimoiy fanlar fakulteti, 511-xona. Tel/faks: (71) 227-12-24, 246-53-21;

e-mail: rector@nuu.uz

«Ko'chmas mulk menejment konsalting» MChJ

mulkning boshlang'ich bahosi oshib borishi tartibida o'tkaziladigan ochiq auksion savdolariga taklif etadi

2019-yil 1-iyul kuni soat 11:00 da Buxoro shahri, Kogon shossesi, 34-uy manzilida o'tkaziladigan ochiq auksion savdolariga «Uzparavotrans» aksiyadorlik jamiyatining 2019-yil 2-maydagi 578-sonli buyurtma xatiga asosan jamiyat hisobida bo'lgan Buxoro viloyati, Qorovulbozor tumani, «Cho'lquvar» MFY hududida joylashgan umumiy yer maydoni 16800,0 kv metr, qurilish osti maydoni 1070,5 kv metrdan iborat AK-4 bino va inshootlari (ma'muriy bino, qorovulxona, klub, 2 ta omborxonasi, AYQSh operator xonasi, ayvon va hojatxonasi) qo'yilmoqda.

Boshlang'ich bahosi — 390 071 662 (uch yuz to'qson million yetmish bir ming olti yuz oltmish ikki) so'm.

Talabgorlar diqqatiga!

Auksion savdolarida ishtirok etish uchun buyurtmanomalar «Savdo tashkilotchisi» tomonidan rasmiy ish kunlari soat 10:00 dan 16:00 ga qadar qabul qilinadi. (13:00 dan 14:00 gacha tushlik, shanba va yakshanba dam olish kuni).

Auksion savdosi g'olibiga 10 kun muddatda oldi-sotdi shartnomasini tuzish majburiyati yuklatiladi.

Auksion savdolarida ishtirok etish istagidagi talabgorlardan savdolarida ishtirok etish uchun belgilangan shakldagi buyurtmanomalar auksion tashkilotchisining Buxoro shahri, Kogon shossesi, 34-uy manzili bo'yicha auksion xabarnomasi e'lon qilingan kundan boshlab qabul qilinadi. Buyurtmanomalar qabul qilish 2019-yil 28-iyun kuni soat 18:00 da to'xtatiladi.

Auksion savdolarida ishtirok etish istagida bo'lgan talabgorlar savdo tashkilotchisi bilan tuziladigan zakalat puli to'g'risidagi kelishuv shartnomasiga asosan, mulk boshlang'ich bahosining 15 foizi miqdoridagi zakalat pulini to'lashlari hamda jismoniy shaxslardan pasport nusxasi, yuridik shaxslardan davlat ro'yxatidan o'tganligi to'g'risidagi guvohnoma, nizom nusxasi, vakil ishtirok etganda esa ishonchnoma taqdim etilishi so'raladi.

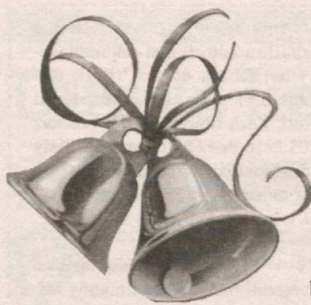
Mazkur mulk 2019-yil 1-iyul kuni o'tkaziladigan ochiq auksion savdoda sotilmagan taqdir-

da takroriy auksion savdolari 2019-yil 9-, 16-, va 23-iyul kunlari soat 11:00 da o'tkazilishini oldindan ma'lum qilamiz.

Takroriy savdo uchun buyurtmanomalar qabul qilishning oxirgi muddati: auksion savdosi boshlanishidan bir kun oldin soat 18:00 da to'xtatiladi. Auksion savdolariga qatnashish uchun talabgorlar savdo tashkilotchisi bilan tuziladigan zakalat kelishuviga asosan, mulk boshlang'ich bahosining 15 (o'n besh) foizidan kam bo'lmagan miqdorda zakalat pulini savdo kuniga qadar «Ko'chmas MulK Menejment Konsalting» mas'uliyati cheklangan jamiyatining AKB «Kapital bank» Buxoro filialidagi quyidagi hisobraqamiga to'lashlari shart: 20208000100396752001, MFO: 01082, INN: 303068015, XXTUT: 83200.

Buyurtmanomalar qabul qilish, qo'shimcha ma'lumotlar bilan tanishish va savdo o'tkaziladigan manzil: Buxoro shahri, Kogon shossesi, 34-uy.

Tel: (94) 548-70-20; e-mail: kmmk.realtor@gmail.com, veb-sayt: www.kmmk.uz

Qo'ng'iroq chalinguncha

Sovg'a

It va mushuk

Kuchukcham va mushukcham, Turishsa ham yonma-yon, Janjal qilmaydi hech ham, Ko'tarib shovqin-suron.

Ikkisi yuvosh biram, Miq ham etmaydi hatto. Ishonmayin sira ham, "Yolg'on!" deysiz, albatta.

Ha, rost. It bilan mushuk, O'zaro yov, qirpichoq. Men aytgan bu jonivorlar — Oddiy yelim qo'g'irchoq.

Dovdir uloqcha

Erka tantiq uloqcha, Kiyib yangi ko'ylakcha, Ketayotsa oldidan, Chiqdi tiniq buloqcha.

Oyna buloqqa boqib, O'z aksin sanab raqib, Bosolmayin jahlini, Ketdi birdan tutaqib.

Ko'rsatib unga kuchin, Adabin berish uchun, Chirt yumganicha ko'zini, Suvga otdi o'zini.

Dovdiriligi berib pand, Shoxchalari yedi lat. O'ylamay qilingan ish, Keltirdi shunday tashvish.

Ochil TOHIR

— Opajon, ertak aytib bering?! — deb qoldi jiyanim.

— Xo'p, asalim, dedim-u, doimiy aytiladigan ertaklarni takrorlagim kelmay, Hidoyat Olimovaning yaqinda nashrdan chiqqan "Bukri shahzoda" kitobini javondan oldim va "Quyosh qayerga bekini?" ertagini o'qib berdim. Ertakni eshitib uxlab qolgandir, desam, yo'q, hali uxlamabdi.

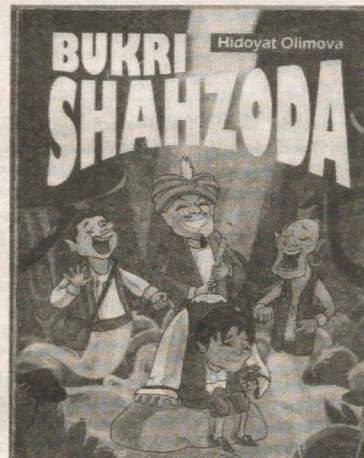
— Yana bitta o'qib bering, — dedi u bolalarga xos erkaliq bilan.

Yoqqan bo'lsa, mayli, deb yana o'qib berdim. U bir nechta ertakni maroq bilan tingladi. Qolganlarini ertaga o'qib berish sharti bilan uni uxlatdim.

To'plamdan joy olgan ertaklarning barchasida bolajonlar uchun ibratli voqealar borligi meni xursand qildi. "Mehnatkash arilar" —

da mehnatsevarlik, "Mehribon qushlar"da qushlarning insonga sadoqati, "Haqiqiy do'stlar"da chin do'stlikning kuch-qudrati, "Sehri qop"da yaxshilikning yomonlik ustidan g'alabasi, "Ertaksevar shahzoda"da esa doim boshqalarga yomonlik qiluvchi jodugarning yaxshilik yo'lga o'tishi bolalar tushunchasiga mos tarzda ifodalangan. Ertak ifodasi sodda, o'quvchini ham, tinglovchini ham zeriktirmaydigan uslubda yozilgan. Bolalarni qiziqitirish uchun she'rardan ham foydalanilgan.

Qizlarxon OBIDOVA

Chin do'st

Yozning issiq kunlari shimolga uchib ketmay, daryo bo'ylarida goh suvga sho'ng'ib, goh daraxt soyasida turgan qora qarg'aga ko'zingiz tushganmi? Men sizlarga o'sha qarg'a haqida hikoya qilmoqchiman.

Kunlarning birida chumchuq bedana uchun qo'yilgan to'rga tushib, o'zini har yonga urib yordam kutayotgan qarg'ani ko'rib qolibdi. Chumchuq darhol sichqonni topibdi va ikkisi uni qutqaribdi. Qarg'a uning bu olijanobligiga javoban do'stlik taklif qilibdi. Shu tariqa qarg'a bilan chumchuq do'stlashibdi.

Bu voqea erda bahorda bo'lgan ekan. Yoz kelib kunlar isigach, qarg'a sovuq mamlakatlarga uchib ketmoqchi bo'libdi. Chumchuq uzoq safarlarga chiqmagan, o'zga yurtlarni ko'rmagan ekan. Qarg'aga qarab:

— Meni ham o'zing bilan olib ket. Sendan ajralib qolishni istamayman. Bir-birimizga o'rganib qoldik. Shunday emasmi? — debdi iltijoli ohangda.

Qarg'a do'stining so'zini qaytarolmay, rozi bo'libdi. Ko'p o'tmay, ular shimol to-

mon qanot qoqibdi. Chumchuq zaif bo'lib, uzoqqa uchib o'rganmagani uchun safarda tez charchab qolibdi. Qarg'a uni yelkasiga chiqarib olibdi, ammo bunday uzoq vaqt uchish noqulay ekan. Buning ustiga, uchganlari sari havo soviy boshlabdi. Ular shimolning sovuq havo oqimiga tobora yaqinlashayotgan edi-da. Qarg'aning tanasiga muzdek havo yoqsa-da, chumchuq sovuqqa dosh berolmasligini sezib, yo'l yarmiga yetmasdan ortga qaytishga majbur bo'libdi. Qarg'a ham unga ergashibdi. Chumchuq do'stining bu mehribonligidan ham xursand bo'libdi, ham xijolat chekibdi.

— Hechqisi yo'q, bu yozni salqinroq joyda o'tkazarman, ammo biz shimolga uchib borganimizda, u yerning sovuq'iga aslo bardosh berolmasdigan. Do'stlashmasimizdan avval olijanoblig qilib hayotimni saqlab qolding. Shu sabab, seni o'zimga yaqin tutdim. Endi sendek, do'stni mushkul ahvolga solib qo'yishim mumkinmi? Yo'q, also, — debdi qarg'a.

Yana yoz ortidan kuz, qish, so'ng bahor,

yoz kelibdi. Qarg'alar shimolga uchishga shaylanibdi. Qarg'a xayrlashgani chumchuqning oldiga boribdi. Shu kunlarda chumchuq xasta bo'lib yotgan ekan. Qarg'a uning ahvolini ko'rib do'stlari bilan shimolga uchishni ham, uchmaslikni ham bilolmay qolibdi. Chumchuqni xasta holida tashlab ketishga ko'ngli bo'lmabdi.

Shunda chumchuq:

— Bu gal safardan qolishingni istamayman. O'tgan yili yo'l yarmidan qaytib meni sovuqdan asrab qolgan eding. Shu bilan qarzingni uzding, do'stim. Endi senga oq yo'l tilayman. Safaring bexatar bo'lsin! — debdi.

— Do'stlarning bir-biriga ko'rsatgan yordamiga qarz deb qaraydiganlar adashadilar. Do'stlikning sharti har doim bir-birini qo'llab-quvvatlamok, ko'makka shoshilmoqdir, — debdi qarg'a.

U chumchuqning tezroq sog'ayib, oyoqqa turishi uchun imkoni yetganicha harakat qilibdi. Safarini esa keying yilga qoldiribdi.

Bu o'sha, siz ko'rgan qarg'a edi. Endi bilib oldingizmi yoz chillasida nega qarg'a yurtimizda yurganini? Ha, topdingiz, u sadoqatli chin do'st edi.

(Hidoyat OLIMOVANING "Bukri shahzoda" kitobidan.)

Menga faqat mehr kerak!

Mehribon oyijonim! Sizni hamma-hammadan yaxshi ko'raman. Buni o'zingizga aytmaganim uchun bilmaysiz. Bo'lmasa, meni buvimga qoldirib, uzoqlarga ketib qolmasdiniz. O'zinning oyijonim, sizni shunchalar sog'indimki, "Oyim qachon keladilar?" deb so'rayverib, buvimni bezor qilib yubordim. "Hali kelishiga ancha bor", desalar ham, eshikdan kirib kelishingizni kutaveraman.

Darvoza taqillasa, sizmas-mikansiz, deb yuragim dupurlab uradi. Ammo boshqa kishiligini bilgach, juda xafa bo'lib ketaman. Buvim ko'yimasligi uchun uning ko'zidan panaroqqa borib, to'yib-to'yib yig'lab olaman. O'zinning oyijonim, siz mening har kuni sog'inib yig'lashlarimni bilmaysiz-da. Bilganingizda allaqachon kelgan bo'lardingiz, meni bag'ringizga mahkam bosib, ko'zyoshlarimni artib qo'yardingiz.

Yig'lasam, buvimning jahli chiqadi. Ammo bu ko'pga bor olmaydi. Zum o'tmay, u meni quchog'iga olib erkalaydi, paxtadek yumshoq qo'llari bilan sochlarimni silaydi. Keyin meni doimgidek ovutadi: "Oying ayt-di: yaqinda senga bir dunyo shokolad, o'yinchoqlar yuborarkan ekan!". Eh, oyijonim, men shokoladni, o'yinchoqlarni yaxshi ko'rmay qolganimga ancha bo'lganini buvim bilmaydi-da. Sizni mendan uzoqlarga olib ketgan o'sha shokolad-u o'yinchoq-

larni ko'rishga ko'zim yo'qligini bilganingizda, ularni sovg'a qilib yuborayotgan samolyotda o'zingiz uchib kelgan bo'lardingiz.

Oyijon, siz ko'p narsalarni bilmaysiz. Men endi hech narsaga aqli yetmaydigan qizaloq emasman. Endi meni sinf dugonalarimning chiroyli ko'ylaklari, bejirim sumkalari sira qiziqitirmaydi. Ularning hashamatli uylarda yashashi, har kuni maktabga mashinalarda kelishi ham ortiq e'tiborimni tortmay qo'rgan. Bilasizmi, men har doim onasi yonida bo'lgan, har nafas uning iliq mehridan bahramand dugonalarimga havasim keladi. Dunyoda ulardan baxtli inson bo'lmasa kerak. Qani endi siz yonimda bo'lsangiz, issiq bag'ringizda to'yib-to'yib erkalansam. Kechalari birga dars qil-

sak, menga ertaklar so'zlab bersangiz, miriqib tinglasam. Keyin quchog'ingizda uxlab qolsam. Ertalab qo'lingizdan ushlab, maktabga kelsam, peshonamdan o'pib xayrlashsangiz... Mening yagona tilagim, orzum — shu.

Sizsiz o'zimni juda yolg'iz his qilaman. Boshqalarga hech qo'shila olmayman. Negadir faqat Yodgora ismli ota-onasiz yetim qiz bilan yaxshi chiqishaman. Uning mening yoqadigan tomonlari bor: kamgap, kamtar. Bir kuni sinf rahbarimizning buvimga aytgan gapini eshitib qoldim. Bilasizmi, mendagi bu qusurlar sizdan uzoqda yashayotganim sababli ekan. Oyijonim, agar buni bilganingizda allaqachon

hammasiga qo'l siltab kelgan bo'lardingiz.

Kecha biz "Agar men sehrgar bo'lib qolsam..." mavzusida insho yozdik. Bilasizmi, men nima deb yozdim. Agar men sehrgar bo'lib qolsam, dunyodagi barcha ota-onalarni boy-badavlat kishilarga aylantirib qo'yardim. Keyin ular bolalarini buvilariga qoldirib, pul topish uchun o'zga yurtlarga ketmagan bo'lishardi. O'zinning oyijonim, siz bularni bilmaysiz-da! Bilganingizda edi...

Ehtimol, bilishni istamasiz?!

Baribir bilishingizni istayman! Menga sizdan boshqa hech kim, hech narsa kerak emas!

Qizaloqning maktubini Iroda Oripova oqqo ko'chirdi.

Salomatlik bayrami

Toshkent tibbiyot akademiyasining "Shifokor" sport majmuasida "Sog'lom yurt farzandlarimiz" shiori ostida professor-o'qituvchilar va talaba-yoshlar ishtirokida an'anaviy sport bayrami bo'lib o'tdi.

"May — sport oyli" doirasida tashkil etilgan madaniy-mar'ifiy tadbirida turli jamoat tashkilotlari mutaxassislari, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi vakillari hamda ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdi. Sport bayramini

Toshkent tibbiyot akademiyasi rektori, professor Laziz To'ychiyev ochib, barkamol avlodni tarbiyalashda jismoniy tarbiya va ommaviy sportning o'rni yuqori ekani, bunday musobaqalar yoshlarni mard, jasur, Vatanga sadoqatli etib tarbiyalashga

xizmat qilishini ta'kidledi.

Shundan so'ng marafonni boshlash uchun start berildi. Musobaqa doirasida akademiyaning pedagog xodimlari va talabalaridan iborat jamoalar stol tennisi, voleybol, qisqa va uzoq masofaga yugurish, shaxmat va boshqa sport turlari bo'yicha bellashdi.

Tadbir davomida tashkil etilgan kitob yarmarkasi hamda badiiy havaskorlik to'garaklari a'zolari ishtirokidagi badiiy chiqishlar mehmonlarda katta taassurot qoldirdi.

Qizg'in va murosasiz kechgan musobaqalarda g'oliblar nomi e'lon qilindi. Unga ko'ra mini futbol va talabalar estafetasi bo'yicha davolash fakulteti, voleybol va stol tennis bo'yicha tibbiy pedagogika fakulteti, shaxmat bo'yicha tibbiy profilaktika fakulteti jamoalari 1-o'rinni qo'lga kiritdi. G'oliblar diplom va esdalik sovg'alari bilan taqdirlandi.

Iroda TOSHMATOVA,
"Marifat" muxbiri

Bolalarga bering dunyoni

O'zbekiston Respublikasi ko'zi o'zlar kutubxonasi Navoiy viloyati Qiziltepa tumani filiali tomonidan "Har bir insonga mehr-muruvvat ko'rsatish burchimiz!" loyihasi doirasida "Bolalarga bering dunyoni" nomli ma'naviy-mar'ifiy tadbir o'tkazildi.

Nogironligi bo'lgan, kam ta'minlangan oilalardagi bolalarni qo'llab-quvvatlash, ularga mehr-muruvvat ko'rsatish maqsadida Adliya boshqarmasi Qiziltepa tuman bo'limi, XDP tuman kengashi va boshqa tashkilotlar loyihadagi qatnashib, o'z hissarini qo'shdi.

Nogiron bolalar o'rtasida o'tkazilgan "Maftunkor ranglar dunyosi" rasmlar ko'rik-tanlovining tuman bosqichi hamda shahka bo'yicha musobaqa ham aynan shu loyiha doirasida bo'lib o'tdi. Tadbirida Dilshod Suvonov 1-, Asilbek Hikmatullayev 2-, Bahora Isroilova esa 3-o'rinni egalladi. Musobaqaning g'olib va ishtirokchilari hamkor tashkilotlar tomonidan diplom, faxriy yorliq, esdalik sovg'alari va pul mukofoti bilan taqdirlandi.

Tadbir ishtirokchilari uchun bayram dasturxonasi yoziqlik, konsert dasturi namoyish etildi.

MUXBIRIMIZ

Mukofot — iste'dodlilarga

Chilonzor tumani "Barkamol avlod" bolalar markazida uch bosqichli "Ijodkor bolalar" festival-tanlovining Toshkent shahar bosqichi o'tkazildi. Unda tumanlardagi bolalar markazlari to'garaklaridan 40 nafar o'quvchi ishtirok etdi.

Festival-tanlov yog'och o'ymakorligi, liboslar dizayni, robototexnika, avtomodel, ekodizayn, landshaft dizayni yo'nalishlarida o'tkazildi. Festivalning barcha yo'nalishlari bo'yicha bir nafardan (jami 6 nafar) o'quvchi g'oliblikni qo'lga kiritib, respublika bosqichida ishtirok etish huquqiga ega bo'ldi.

— "Robototexnika bo'yicha olib kelgan bu ishim "O'zi yurar robot manipulyator" deb nomlanadi. Buni yaratishdan maqsadim — kundalik hayotda va harbiy sohada odamlar xavfsizligini ta'minlashda yordam berish, — deydi Shayxontohur tumani "Barkamol avlod" bolalar markazi a'zosi Muhammadyusuf Tohirjonov. — 9 yoshimda ilk marotaba "YouTube"

ijtimoiy tarmog'idagi videolarda ko'rib, robototexnikaga qiziqqanman va uyda kichkina robotlar, mashinalar yasashga harakat qilganman. Keyinchalik to'garak darslarida qatnasha boshlagach, ustozim Dilshod Nabiyevdan mukammal ishlash sirlarini o'rganib kelmoqdaman.

Muhokamadan so'ng hakamlar hay'ati a'zolari g'olib ishtirokchilarni aniqladi. Unga ko'ra, Dilmurod Asqarov (yog'och o'ymakorligi), Nargiza Shavkatova (liboslar dizayni), Fazliddin G'afurov (robototexnika), Behruz Abdug'aniyev (avtomodel), Bahodir Murodjonov (landshaft dizayni), Nodira Isojonova (ekodizayn) g'olib deb topildi.

Dilruh ISOMIDDINOVA,
O'zJOKU talabasi

Bayram sovg'asi

Arnasoy tumanidagi "G'uncha" nomli maktabgacha ta'lim muassasasi pedagog xodimlari "Ilk qadam" dasturi va davlat talablari asosida ishlab kelmoqda.

Mashg'ulotlar ota-onalar va pedagogik jamoa bilan birgalikda integrallashgan uslubda o'tilyapti. Hozirgi kunda muassasada 5 ta asosiy va 4 ta qisqa muddatli guruh faoliyat yuritadi.

"G'uncha" nomli maktabgacha ta'lim muassasamiz ichki ishlar boshqarmasi homiyligida kapital ta'mirlanib, 1-iyun — Xalqaro bolalarni himoya qilish kuniga bayram sovg'asi sifatida yangicha uslub va ko'rinishda foydalanishga topshirildi. Bu sovg'a nafaqat bolalarni, balki barcha arnasoyliklarni xursand qildi. Bog'chaning tashqi

va ichki ko'rinishi tubdan o'zgarimoqda. Yotoqxona, o'yinxona, oshxona jihozlarining yangilangani muassasa xodimlarining shijoatiga shijoat qo'shmoqda. Ota-onalar yaratilgan sharoitlarni ko'rib bolalardan ham ko'proq xursand bo'lmoqda. Chunki har bir ota-ona farzandining mana shunday to'la-to'kis sharoitga ega muassasada tarbiyalanishini istaydi.

Feruza ABDULLAYEVA,
"G'uncha" nomli MTMning maktabga tayyorlov guruhi tarbiyachisi

Yurtimiz sporti

Sport faxriylari bilan uchrashuv

O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi raisi Rustam Shoabdurahmonov bir guruh sport faxriylari bilan uchrashdi. Yig'ilishda tashkilot qoshida sport faxriylari, taniqli olimlar va jamoat arboblardan iborat Jamoatchilik kengashini tuzish va ular bilan hamkorlikda ishlash borasida suhbatlashildi.

Uchrashuvda MOQ rahbari sport faxriylarining sog'lom turmush tarzi va sport ommaviyligini oshirish borasida tutgan o'rni xususida to'xtalib o'tdi. Xususan, u MOQ qoshida tuziladigan Jamoatchilik kengashi o'zbek sportini yangi bosqichga olib chiqishda katta yordam berishini ta'kidledi.

Mazkur uchrashuvda boks, og'ir atletika, qilichbozlik, futbol, sport kurashlari, badiiy va sport gimnastikasi bo'yicha taniqli sport faxriylari qatori suv polosi, chim ustida xokkey kabi sport turlari bo'yicha jahon chempionati, Olimpiya o'yinlarida muvaffaqiyatli ishtirok etgan vakillarimiz ham qatnashishdi. Ta'kidlash joiz, MOQ nafaqat poytaxtimiz, balki barcha viloyatlardagi sport faxriylari bilan izchil hamkorlikni yo'lga qo'yish, ularning ulkan tajribasidan sportimiz taraqqiyoti va Olimpiya harakati rivoji yo'lida foydalanishni maqsad qilgan.

Murabbiylar uchun trening

28—31-may kunlari Namangan viloyatining Namangan shahri, To'raqo'rg'on, Chortoq va Kosonsoy tumanlarida viloyatdagi sport ta'limi muassasalari trenerlari uchun seminar va o'quv-trening mashg'ulotlari o'tkazildi.

Tadbirlarda Namangan viloyat jismoniy tarbiya va sport boshqarmasi tasarrufidagi ixtisoslashtirilgan olimpiya xazinalari maktab-internati, olimpiya va milliy sport turlari bo'yicha davlat ixtisoslashtirilgan maktab-internatlar, sport turlari bo'yicha bolalar va o'smirlar sport maktablari trenerlari ishtirok etmoqda.

Xorijda sport

Mino Rayolaga yana cheklov qo'yildi

Angliya futbol assotsiatsiyasi mashhur futbol agenti Mino Rayolani 2019-yilning 9-avgustiga qadar mamlakat hududida agentlik faoliyatini amalga oshirish huquqidan mahrum qildi.

Avvalroq FIFA hamda Italiya futbol federatsiyasi ham asli kelib chiqishi italiyalik bo'lgan golland mutaxassisining faoliyatini cheklash bo'yicha qarorini ommaga e'lon qilgandi.

"Manchester Evening News" tarqatgan xabarga ko'ra, 51 yoshli mutaxassisa qo'yilgan ushbu taqiqning sabablari ma'lum emas. Xususan, Rayolaning o'zi bu hodisalarni siyosiy doiralarning qiziqishlari bilan bog'layapti.

Bahodir HASANOV tayyorladi.

G'olib maktablar qanday ekan?

Poytaxtimizdagi 217-maktabda Xalq ta'limi vazirligi tomonidan «Obod maktab — 2019» tanlovining respublika bosqichi g'oliblarini taqdirlash marosimi o'tkazildi.

Mazkur tanlov uch bosqichda tashkil etildi. Birinchi bosqichda ta'lim muassasalarida 20-martdan 20-aprelga qadar amalga oshirilgan ishlar yakuni yuzasidan muassasa tomonidan 5 daqiqalik maxsus ijodiy rolik tayyorlandi. Ushbu rolik vazirlikning @obod_maktab "Telegram" boti orqali qabul qilindi.

Tanlovning ikkinchi bosqichiga kelib tushgan ishlar respublika ekspertlar guruhi tomonidan saralandi va ekologik oylik davomida o'quvchi-yoshlar hamda jamoatchilik tomonidan baholanishi uchun vazirlikning "Facebook" ijtimoiy

tarmog'idagi sahifasida ovoza qo'yildi.

Uchinchi bosqichda esa ovoz berish jarayoni yakunlanguniga qadar hududiy mas'ullar bilan birgalikda respublika ekspertlar guruhi joylarga chiqqan holda «Obod maktab» nomzodligiga munosib deb topilgan ta'lim muassasalari faoliyatini o'rgandi. O'rganish yakunlari va ovoz berish natijalari inobatga olingan holda 14 hududdan 1 tadan eng yaxshi ta'lim muassasasi tanlov g'olibi deb e'lon qilindi.

Tadbirda 14 hududdan tanlov g'oliblari bo'lgan maktablardan vakillar ishtirok etdi. Ularga maxsus diplom va AKT vositalaridan iborat qimmatbaho sovg'alar topshirildi.

— G'olib bo'lmasak-da, tanlovning yakuniy bosqichi maktabimizda o'tkazilishi katta yutug'imizdir, — deydi 217-maktab direktorining ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'rinbosari Gulnoza Bo'riyeva. — Respublika bosqichiga mezbonlik qilishdan boshimiz

ko'kka yetdi. Yurtimizning barcha viloyat va shaharlaridan kelgan pedagoglar maktabimizda olib borilayotgan ishlarni yuqori baholashdi.

Manzaralarni kuzatib, beixtiyor xayolingizdan shunday o'y kechadi: «Tanlovda g'olib bo'lolmagan maktabda shunday manzara bo'lsa, g'olib maktablar qanday ekan?»

Zilola MADATOVA,
"Ma'rifat" muxbiri

Burhon RIZOQULOV olgan suratlari.

Kitob o'qishga sharoit yaxshilandi

Maktabimiz kutubxonasi keng va yorug', har tomonlama qulay sharoitlarga ega binoga ko'chirildi. Kutubxonaning ilm maskaniga kirish joyida tashkil etilgani o'quvchi va o'qituvchilar bilan birga ota-onalar va mahalla ahli uchun ham quvonchli voqea bo'ldi.

Avvalgi kutubxona moslashtirilgan sinfxonada joylashgani uchun o'quvchilarning kitob o'qishiga sharoit yo'q edi. Aksariyat bolalar kitobni uyiga olib ketar, ba'zilar esa darsdan keyin sinfxonada o'qib, qaytarib berardi.

— Maktabimizda amalga oshirilgan ishlar tahliliga bag'ishlab o'tkazilgan tadbirga kelgan ota-onalar, mahalla faollari dastlab kutubxona bilan tanishib, yaratilgan sharoitlardan mamnun bo'ldilar. Besh tashabbus bo'yicha tashkil etilgan ko'rgazmani ko'zdan kechirdilar. Ta'lim muassasamizda 1-tashabbus bo'yicha drama, yosh aktyorlar, raqs, tasviriy san'at va notiqlik san'ati; 2-tashabbus bo'yicha futbol, harakatli o'yinlar, yengil atletika, shaxmat; 3-tashabbus bo'yicha kompyuter saboqlari; 4-tashabbus

bo'yicha yangi kutubxona tashkil etilib, badiiy adabiyotlar bilan boyitildi; 5-tashabbus bo'yicha qizlar uchun tikuvchilik, "Mohir qo'llar" to'garaklari faoliyati yo'lga qo'yildi, — deydi 308-maktab direktorining ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'rinbosari Saodat Hayitmetova.

Tadbirda besh tashabbus bo'yicha olib borilgan keng qamrovli ishlar xususida taqdimot o'tkazildi, ota-onalar, mahalla faollari va pedagoglarning fikrlari tinglandi.

Ra'no OCHILOVA,
Mirzo Ulug'bek tumanidagi
308-maktab o'qituvchisi

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,
O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Respublika kengashi.

Bosh muharrir: Husan NISHONOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan. Indeks: 149, 150. V-3462. Tiraj 15115. Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxona — (71) 233-50-55;
kotihiyat — (71) 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
(71) 233-42-92 (faks), (71) 236-54-17.

"Ma'rifat" dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:

100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar: Malohat Toshova, Faxriddin Rahimov.
Navbatchi muharrir: Xayrullo Abdurahmonov.
Navbatchi: Faxriddin Rahimov.

"O'zbekiston" nashriyat-matbaa ijodiy uyida chop etildi.
Korxonada manzilli: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.

O'ZA yakuni — 00.20 Topshirildi — 01.10

1 2 3 4 5 6